

«TK MEGANOM»

ISSN 2520-7474

PARADIGM OF KNOWLEDGE

Multidisciplinary
Scientific Journal

№ 3 (35)

Muscat 2019

ISSN 2520-7474

DOI 10.26886/Paradigm.2520-7474.3(35)2019

**SCIENTIFIC JOURNAL
PARADIGM OF KNOWLEDGE**

**No. 3(35), 2019
June, 4**

FOUNDER: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC

WAS FOUNDED IN 2014

IT IS ISSUED SIX TIMES A YEAR

<http://naukajournal.org/index.php/Paradigm/>

Edition address: PO Box 2910

Ruwi, PC 112 Sultanate of Oman

Edition e-mail: paradred@gmail.com

Phone: +96894767267

© Center for international scientific
cooperation TK Meganom, LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Valery Kornienko, Doctor of Political Science, Professor

Economical Sciences

- G. Bashnyanin, Doctor of Economical Sciences, Professor, Head of the Department of Economics, Lviv Commercial Academy;
- Y. Barsky Doctor of Economical Sciences, Professor, Lutsk National Technical University;
- N. Shvets, Doctor of Economical Sciences, Professor, Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor, Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- N. Vdovenko, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- T. Zahorna, Doctor of Economical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- V. Hrapkina, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;

Historical Sciences

- V. Orehovsky, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;

- M. Yuriy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- O. Bezarov, Doctor of Historical Sciences, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- L. Tsyganenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Izmail State Humanitarian University
- I. Roebuck, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv National Medical University;
- K. Nikitenko, Doctor of Historical Sciences, Lviv National Academy of Arts;
- I. Datskiv, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ternopil National Economic University;
- N. Cotsur, Doctor of Historical Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Alatoom Mohammad Fayiz Ahmad, Doctor of Philosophy;
- M. Chikarkova, Doctor of Philosophy, Professor, Yu. Fedkovych Chernivtsi National University;
- O. Andriyenko, Doctor of Philosophy, Professor, Donetsk National University;
- P. Dulyan, Doctor of Philosophy, Mikolaiv National University;

Political Sciences

- V. Kornienko, Doctor of Political Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitikum"
- O. Tkach, Doctor of Political Sciences, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- S. Denysyuk, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Y. Belmaz, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy; Academy;
- K. Vlasenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Donbass State Engineering Academy;
- R. Prima, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- V. Kozhevnikov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- O. Tarnopolskyi, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk;
- I. Poluboiaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psychological Sciences

- I. Volzhentseva, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;
- S. Simonenko, Doctor of Psychological Sciences, Professor, K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Murat Eliozy, Associate Professor, Ondokuz Mayıs University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- M. Lebedyuk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;

- V. Bocharov, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Bocharova, PhD in Medical Sciences, Odessa National Medical University;
- L. Kuts, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- L. Zubkova, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Gladchuk, Doctor of Medical Sciences, «Hladchuk Medical Aesthetic Center», Kiev, Ukraine;
- K. Kolyadenko, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, O. O. Bogomolets National medical University, Kiev, Ukraine;
- G. Peklina, Doctor of Medical Sciences, Professor, Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- W. Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology;
- V. Baranowski, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ternopil National Technical University;
- V. Gogo, Doctor of Technical Sciences, Professor, Donetsk National Technical University;
- Alatoon Mohammad Fayiz Ahmad, PHD in Engineering Sciences,

Juridical sciences

- I. Krinitsky, Doctor of Law, Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- A. Gumin, Doctor of Law, Professor, Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- P. Crul, Doctor of Art, Professor, V. Stefanik Prikarpatyky University;
- O. Sizova, Doctor of Art, Professor, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- N. Prokopova Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- R. Kvaratskhelia Doctor of Art, Caucasus International University;
- A. Puchkov, Doctor of Art, Professor, Boris Grnchenko Kyiv University;
- E. Kushch, PhD in Art, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- O. Badalov, PhD in Art, Chernigov Institute of Arts and Cultural Management of the National Academy of Culture and Arts;

Geographical Sciences

- L. Ilyin, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH
ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. ECONOMICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.1

UDC 339.924

NATIONAL INNOVATION SYSTEMS AS PLATFORMS FOR THE DEVELOPMENT OF HIGH-TECH COMMERCIALIZATION

B. Butko, postgraduate

Department of International Economics and Marketing, Taras Shevchenko
National University of Kyiv, Ukraine, Kyiv

The article deals with the main structural elements of the innovation system and the preconditions for their formation and influence on the innovation system as a whole. The author's understanding of the concept of "national innovation system" has been presented. The stages of the life cycle of the national innovation system have been presented. It has been proved that international cooperation is a powerful driving force for the development of world industries, the main form of international high-tech cooperation. The main mechanisms of international cooperation of national innovative systems in the field of high technologies have been outlined.

Keywords: national innovation system; R&D; innovation cluster; industrial park networking; technological platform.

аспірант, Бутко Б. О., Національні інноваційні системи як платформи для розвитку високотехнологічної комерціалізації, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна, Київ

У статті розглянуто основні структурні елементи інноваційної системи та передумов їх формування та впливу на інноваційну систему в цілому. Подано авторське розуміння поняття «національна інноваційна система». Представлено етапи

життєвого циклу національної інноваційної системи. Доведено, що міжнародне співробітництво є потужною рушійною силою розвитку світових галузей промисловості, основною формою міжнародного високотехнологічного співробітництва, матеріальною основою процесів міжнародної економічної інтеграції та глобалізації. Окреслено основні механізми міжнародного співробітництва національних інноваційних систем у сфері високих технологій.

Ключові слова: національна інноваційна система; R&D; інноваційний кластер; створення мереж промислового парку; технологічна платформа.

Relevance of a subject. With the depletion of raw materials, relatively extensive economic growth and the weakening of their influence, the innovation process becomes the main factor for overcoming the crisis and further social and economic development, its role and significance are rapidly growing in context of civilization progress. At same time, modernization on basis of innovations is only a part of the complex process of technical and economic evolution, it involves changing not only the technology of production and consumption of products, but also changes economic relations, mechanisms and institutions. This causes the formation of invariant national innovation systems and the constant search for improvement of international cooperation models in creating high-tech products.

Analysis of the latest publications on a research subject. Significant contribution to the disclosure of the phenomenon of the systemic nature of innovative processes was carried out by F.Linn, K.Freeman, J.Schumpeter, F.Hayek, R.Solow, P.Romer, R.Lucas, D.Nort, F.Lundwall, P.Nelson and others.

Unresolved parts of research body. Complexity of the analysis of

formation of national innovation systems and their interaction is primarily related to the difficulty of fixing system-forming technological shifts by traditional methods of measurement, where the indicators of physical volume production do not reflect the development of economy in sufficient measure. Technological changes are becoming more and more "blurred" and show significant deviations from traditional scientific and production technological cycles.

Body of the research exposition. Increasing speed of new inventions and emergence of radically new areas of research, which moreoften become independent branches of scientific knowledge, contribute to the increasing rate of obsolescence of existing technology. Subsequent depreciation of constant capital causes a significant increase in cost, as well as a drop in competitiveness. Therefore, most manufacturers have developed a high interest in the results of scientific research, therefore they tend to multiply contacts with science. This caused the shift of vector of competitive struggle in the global market towards high techn. Thus, with rapid development in high tech field, the process of cognition can no longer remain on the evolutionary basis of development. The giant speed of the emergence of fundamentally new information, its scale and modification, makes necessary maintenance of high competitiveness through creation of new format and principles for responding scientific and experimental results: "innovation, development of human and institutional capacity continues to play a leading role in determining the most competitive economies." (2014-2015 Report on Global Competitiveness) [1].

The rapid development of "knowledge economy", growing interconnection between capital markets and new technologies, strengthening of social orientation of new technologies, large-scale nature of the creation and use of knowledge, technologies, products and services

have led to the emergence of national innovation systems as the institutional basis for innovative development of states. It is the national innovation systems that are the fundamental basis on which various models of international interaction for the creation of high-tech products are subsequently formed.

The concept of national innovation system was proposed by Christopher Freeman in the late 1980s to explain the differences in technological development of states. The research was based on results previously obtained by J. Schumpeter (the theory of economic dynamics), F. Hayek (the concept of scattered knowledge), D. North (institutional theory), R. Solow (the role of STP in economic growth), P. Romer and R. Lucas ("new" theory of growth). The concept is based on idea of innovation as a process and result of a multitude of random interactions in which various people and organizations participate. Each of the authors proposed their definition of national innovation system, focusing on individual elements and interrelations. At the same time, they all adhered to general methodological principles:

- knowledge plays a special, significant role in economic development;
- main factor of economic dynamics is competition between entrepreneurs, which is based on innovation;
- The institutional context of innovation has a direct impact on its content and structure.

In Ukrainian economic literature, the following main characteristics of NIS are noted:

- 1) a systematic character, that is, treating it as a collection of interacting elements in a special way;
- 2) institutional aspect, that is, the influence of existing formal and informal institutions in society on the pace and scale of innovation

development;

3) dissemination of new knowledge and technologies as the main function of NIS.

"The national innovation system," says K. Freeman, "is a complex system of economic entities and public institutions (rules of law) that participate in creation, storage, dissemination and transformation of new knowledge into new technologies, products and services consumed by society" [2].

According to the classical definition of Lundvall and Nelson, innovations is a complex process that unites different actors - firms, producers of new knowledge, technological and analytical centers, which are connected by a multitude of interrelations, thus creating an innovative system. The overall results depend not only on each element of the NIS, but also on their interaction of parts of the collective system of creating and using knowledge supported by public institutions, values and norms.

National innovation system is a special type of the state's economic system, grewed from and with its institutional features, based on the innovative model of interaction between economic entities, whose goal is to increase the role of competition among actors on the basis of innovation as a key factor of economic dynamics, directly affects both the structure and maintenance of the economy of the state. International practice adheres a more practical definition. National innovation system is a set of institutions belonging to private and public sectors, which individually and in interaction determine the development and dissemination of new technologies within a particular state.

First, NIS as an open system manifested in the interaction of organizations (structures) of different forms of ownership, engaged in production of scientific knowledge, intellectual property objects and their preparation for commercialization.

Secondly, the result of the activities of NIS as an open system involves the entry of new organizations and withdrawal of previously operating ones,

Thirdly, subjects of NIS can be incorporated in structural divisions of large companies engaged in production of scientific knowledge, objects to intellectual property; in addition, laboratories and departments of universities, academic units, technology parks, innovative small enterprises engaged in commercialization of intellectual property and a set of legal, financial and social institutions that support innovative processes.

Fourth, the results of NIS activities are an integral part of national wealth, which produces and accumulates scientific knowledge as public goods, which in turn take the form of intangible assets and form part of the national wealth, which affects the balance of various structures in GDP, in the value structure of national wealth. Thus, national innovation system is a set of institutions, rules, conditions that ensure the emergence of such intangible assets (part of the national heritage) within the national economy.

Key elements of the national innovation system:

- Innovation-active companies;
- Public and private institutions;
- Higher education system;
- Macroeconomic environment and structure.

In recent years, the notion of elements and subsystems of NIS has expanded significantly - it included not only higher education, but also the entire educational system, services, culture and even the way of thinking.

Summarizing the results of domestic and foreign research, some economists represent the structure of NIS as a system of ten blocks:

- 1) strategy and priorities of innovation policy;

2) the regulatory and legal framework in sphere of development and stimulation of innovation activities;

3) innovative infrastructure;

4) the system of generation and dissemination of knowledge;

5) innovative enterprises, including large scientific and industrial corporations, high-tech industrial production;

6) institutions in the field of education and vocational training, which train personnel in the organization and management of innovation;

7) market conditions conducive to the introduction of innovations;

8) marketing and financial components of the system for creating and promoting innovations;

9) the system of interaction with the international innovation environment;

10) the mechanism of innovative development, reflecting the system of mutual relations between the listed elements [3].

The main dimensions of NIS are number, size and degree of centralization of participants in the innovation process, the volume and structure of financial, human and material resources, results of innovation in the form of patents, new products and technologies, scientific publications. The most important structural characteristic of NIS is the ratio of public and private financing of R&D.

It should be noted that international cooperation, labor cooperation has become a powerful driving force for the development of industries in general, the main form of international industrial cooperation, the core of the transnationalization of production, the material basis of the processes of international economic integration and globalization in global economy. Change in place and role of international cooperation in modern global economy is due to its objective advantages. Among the others: synergetic effect, reduction in investment (one-time) and current production costs for

the implementation of cooperation projects by each of their participants, as well as the timing of production development and product renewal, a joint or coordinated solution of a complex of interrelated problems of the entire innovation-reproduction cycle (production and technology , management, marketing, sales and after-sales service of products, research and development (R&D) for improvement of production and creation of new products). Nowadays such international cooperation has actually been transformed into international scientific and industrial cooperation. This is evidenced by analysis of many international cooperative projects and related agreements, carried out by the United Nations Economic Commission for Europe. On its basis, the following five main models of international scientific and industrial cooperation, characterizing the overwhelming specificity of the cooperative relations between the cooperant, the licensor and the licensee can be distinguished.

Model 1. The licensor, under the agreement on interaction, transfers to the licensee its technologies, licenses for the use of industrial and (or) intellectual property rights and certain types of technological equipment. Whole sum gets paid by the licensee of the products produced, and also, upon the request, services and their licenses.

Model 2. Contains additional obligations of the licensor to supply the licensee with a part of the components of production.

Model 3. In contrast to the first model, it provides transfer of complete technological lines (rather than individual equipment), together with the corresponding technologies, on terms of financial leasing.

Model 4. Contract cooperation, in which the contractor fulfills the order of the licensor for manufacturing intermediate products of the chain for him. At the same time, the licensee is provided with necessary technical documentation, and in some cases, separate , additional

equipment and/or part of the product's components produced by the licensor.

Model 5. Joint production of the agreed nomenclature is accompanied by the exchange of certain types of equipment and mutual deliveries of the clay as well as intermediate cooperative products. Often, joint R&D is also contemplated.

But the abovementioned models only partially represent of the forms of development of international interaction in the process of creating high-tech products. Globalizational, technological, innovative and competitive rate growth have intensified the search for new forms of cooperation between economic actors in different jurisdictions and in various national innovation systems. Yet most modern and dynamically developing segments of high tech market attribute the following forms of international interaction:

- International strategic alliances;
- International innovation clusters;
- Network technoparks;
- Technological platforms.

Concept of "strategic alliance" appeared in the 1980s as a form of defining various agreements on long-term mutually beneficial cooperation between companies, universities and research institutes. R.Wallace considers the model of a strategic alliance as a combination of the following elements: establishing trust; definition of mission, goals and objectives; allocation of a range of goods and services for the buyer; comprehensive self-assessment, acquaintance with a partner; establishing the boundaries of relations; identification of the framework of the initial project; preservation of relations; preservation of independence; legal support; exit strategy [4]. Cooperation between enterprises that are part of strategic alliances can take various forms:

- complex alliance, in which the parties participate in all business processes, from development of a new product to its commercialization;
- an alliance with limited functions, where efforts are focused on one or more processes.

The depth of cooperation between participants depends on the main goals of each partner.

International innovative clusters appropriately distinguished for transboundary and transnational clusters. For example, A. Yasheva notes that international clusters are:

1) network associations of suppliers, producers and buyers - residents of different countries geographically concentrated in a transboundary region (a transboundary cluster);

2) international networks of national clusters (transnational cluster), which cooperate and compete, are connected to technological chains and complement each other, cooperate with cross-border institutions (including scientific, educational, business infrastructure), state and interstate government bodies, and also by international organizations with the aim of increasing the competitiveness of cluster entities and the national economy [5].

The concept of “technological platforms” was developed by the European Commission in 2002 as one of the tools for the thematic development of the EU. Today, the European technological platform is a mechanism for the formation of scientific and technical priorities. A distinctive feature of technological platforms is their direct focus on practical implementation of scientific achievements of medium and small businesses. To date, considerable experience has been accumulated in the activities of the European technology platforms, which are created, on the one hand, by combining the intellectual and financial resources of the EU itself and the largest European industrial producers on the other, with

the aim of carrying out the scientific research necessary for modern industrial production. Currently, there are more than 36 ETPs covering the most important European technology sectors, which generally reflect the effectiveness and effectiveness of cooperation between science, business and the state.

Networking parks rely on the expansion of opportunities that enable them to provide a wider range of services, achieve improved performance indicators and provide a presence in cities or other areas important for the technopark in order to interact more quickly with partners. Networking technology parks are a kind of regional or university technology parks.

When choosing this or that form of international interaction for the creation of a high-tech product, one should take into account the main modern globalization trends, namely:

- wide diffusion of new and high technologies in industry and services, which is accompanied by changes in the system of production and management;
- the impact on the processes of globalization of powerful and adaptive information technologies that cause the formation of new innovative contours active interaction between market actors;
- expansion of opportunities for the development and efficiency of the financial sector;
- the impact of global financial and economic crises on international– and regional economic activity (to a lesser extent – in the high-tech sector);
- the interdependence of development of national economies and globalization processes;
- significant influence on the globalization of production and development of national innovation systems of international knowledge flows;

- use of new forms of robotic and automatized systems, adaptive to the needs of consumers.

So, summing up the national innovation system is, first, a complex of legal, financial and social institutions that provide innovative processes. This is a set of institutions, that is, conditions and rules for which organizations operate, the purpose of which is the production and dissemination of new technologies, innovations in the organization of management within a particular state

International cooperation is becoming a powerful driving force for development of world industries in the world, the main form of international high-tech cooperation, the core of transnationalization of production, the material basis of the processes of international economic integration and globalization in global economy.

References:

1. Global Competitiveness Report 2014-2015. The World Economic Forum 2014. *WEF*. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/> (2019, June, 09).
2. Freeman, C. (1987). *Technology policy and economic performance; lessons from Japan*: Christopher Freeman, (Frances Printer Publishers, London, New York). Retrieved from http://econpapers.repec.org/article/eeerespol/v_3a17_3ay_3a1988_3ai_3a5_3ap_3a309-310.htm
3. Maloney, W. F. (2017). *Revisiting the national innovation system in developing countries*. The World Bank.
4. Wallace, D. (2017). *Environmental policy and industrial innovation: Strategies in Europe, the USA and Japan*. Routledge.
5. Yegorov, I., & Ranga, M. (2014). *Innovation, politics and tanks: the emergence of a Triple Helix system in Ukraine and the influence of EU*

cooperation on its development. *International Journal of Transitions and Innovation Systems*, 3(3), 189-224.

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.2

UDC: 351.82:338.439.02

**ESTIMATION OF LEVEL AND EFFICIENCY OF LABOR
RESOURCES USE IN AGRICULTURE OF UKRAINE**

A. Minkovskaya

Dnipro State Agrarian and Economics University, Ukraine, Dnipro

The dynamics of the number of labor resources of Ukraine is analyzed and the main indicators of level and efficiency of their use are defined. The level of wages in agriculture is investigated. A comparative analysis of the dynamics of average wages in all industries and average monthly wages in agricultural enterprises was conducted. It is substantiated that the efficiency of labor resources use in agricultural enterprises of Ukraine was negatively affected: low wages; the decline of social infrastructure in rural areas and inefficient state aid. The ratio of growth rates of labor productivity and its payment in agricultural enterprises is analyzed. The excess of the wages growth on its productivity is determined. The necessity of increasing labor productivity in agricultural enterprises is proved.

Key words: labor resources, efficiency, labor productivity, labor remuneration, labor motivation, productivity and wage ratio, labor resource management.

Мінковська А. В. Оцінка рівня та ефективності використання трудових ресурсів в сільському господарстві України/ Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна, Дніпро

Проаналізовано динаміку чисельності трудових ресурсів України та визначено основні показники рівня та ефективності їх використання. Досліджено рівень оплати праці в сільському господарстві. Проведено порівняльний аналіз динаміки середньої заробітної плати за всіма галузями та середньомісячною заробітною платою в сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано, що на ефективності використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств України негативно позначилися: низький рівень оплати праці; занепад соціальної інфраструктури у сільській місцевості та неефективна державна допомога. Проаналізовано співвідношення темпів росту продуктивності праці та її оплати в сільськогосподарських підприємствах. Визначено перевищення приросту оплати праці над її продуктивністю. Доведено необхідність підвищення продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: трудові ресурси, ефективність, продуктивність праці, оплата праці, мотивація праці, співвідношення продуктивності та оплати праці, управління трудовими ресурсами.

Вступ. Сьогодні трудові ресурси є недооціненим фактором. Це вимагає нового підходу до вивчення рівня та проблем використання трудових ресурсів, аналізу їх функціонування під впливом виробничих та соціально- економічних факторів. Трудові ресурси - це найважливіший фактор розвитку економіки, тому статистика ринку праці є важливою складовою частиною як економічної, так і соціальної статистики. Положення і висновки, що формулюються під час статистичного вивчення ринку праці, характеризують стан і розвиток як економіки загалом, так і окремих галузей народного господарства, а тому є необхідними для прийняття обґрунтованих економічних і

політичних рішень. Можна дійти висновків, що стан трудових ресурсів та соціально-економічного становища в Україні незадовільний, тому можна проаналізувати світовий досвід в управлінні трудовими ресурсами і перейняти їхні методи боротьби з цією ситуацією [1, с. 108]. Достатній рівень забезпеченості трудовими ресурсами, їх повне та ефективне використання, обґрунтований рівень продуктивності праці мають велике значення для підвищення ефективності функціонування сільськогосподарського підприємства. Це потребує більш детального вивчення проблем рівня та ефективності використання трудових ресурсів, під впливом виробничих та соціально-економічних чинників.

Метою статті є дослідження рівня та ефективності використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах та розробка рекомендацій щодо забезпечення їх раціонального функціонування.

Виклад основного матеріалу. Трудові ресурси – це все працездатне населення країни регіону чи галузі, крім абсолютно не здатних осіб виконувати будь-яку роботу. А під терміном «трудові ресурси» доцільно розуміти кількісно-якісний склад усього працездатного населення з його залученням на добровільній основі до суспільно-корисної праці виключно економічно виправданими заходами.

Грамотне використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств суттєво впливає на результативність виробництва і показники якості виробленої продукції. Рівень забезпеченості трудовими ресурсами, ефективність їх використання та рівень продуктивності праці – це прямі показники, що впливають на зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, а також підвищення ефективності самого процесу функціонування сільськогосподарського підприємства загалом. Проведення

економічного аналізу показників ефективності використання трудових ресурсів необхідне для розроблення стратегічного розвитку підприємства, що дає змогу контролювати поставлені завдання й оцінювати результати їх реалізації [2, с. 126].

Чисельність постійного населення України на 1 січня 2018р. становила 42216,8 тис. осіб (на 1 січня 2017р. – 42414,9 тис. осіб). Із них 29132,2 тис. осіб (69,0%) – жителі міських поселень і 13084,6 тис. осіб (31,0%) – жителі сільської місцевості. У структурі населення України за статтю 53,7% (22658,6 тис. осіб) складають жінки і 46,3% (19558,2 тис. осіб) – чоловіки. Залишається суттєвим перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 63 живонароджені. Кількість зайнятого населення віком 15–70 років на 1 січня 2018р. становила 16,0 млн. осіб, а кількість безробітних відповідного віку – 1,8 млн. осіб. Рівень зайнятості населення становив 55,4%, що на 0,3 в.п. менше порівняно з відповідним періодом 2016 року. Рівень безробіття серед економічно активного населення у IV кварталі 2017р. становив 9,9% [3].

З наведеної інформації видно, що за покращення показників рівня безробіття демографічні показники демонструють погіршення. Ефективне функціонування економічної системи може бути забезпечене підвищенням ефективності використання трудових ресурсів.

В Україні складається стала тенденція зменшення кількості сільського населення, суттєвого зменшення кількості та питомої ваги працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Важливим чинником та одним із основних елементів, від якого залежать кінцеві результати виробництва в економіці країни, є трудові ресурси. Своєчасне та якісне виконання сільськогосподарських робіт

в оптимальні технологічні строки, забезпечення стабільних обсягів виробництва продукції залежать переважно від їх наявності.

Трудові ресурси сільськогосподарських підприємств України наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Трудові ресурси сільськогосподарських підприємств України
та ефективність їх використання***

Показник	Роки					2017 р. до 2013 р., %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього зайнятих у с.-г. виробництві, тис. осіб	3577,5	3091,4	2870,6	2866,5	2860,7	79,96
у тому числі: у рослинництві	2432,7	2087,7	2065,6	2057,3	2075,9	85,33
у тваринництві	1144,8	1003,7	805,0	809,2	784,8	68,55
Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, тис. грн.**	220,8	227,75	223,31	275,32	271,49	122,96
у тому числі: у рослинництві	231,4	228,88	218,77	270,86	260,79	112,70
у тваринництві	215,7	224,11	237,99	292,51	315,5	146,27
Середньомісячна зарплата, всього, грн	2270	2476	3140	3916	5761	253,79

* - розраховано автором за даними сайту <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Державна служба статистики України)

** - на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 року

Наведені матеріали таблиці свідчать, що кількість зайнятих у сільськогосподарському виробництві у 2017 р. становить 2860,7 тис. осіб, що на 716,8 тис. осіб, або на 20,04 % менше, ніж у 2013 р., у тому числі в рослинництві чисельність трудових ресурсів зменшилася на 14,67 %, у тваринництві – на 31,45 %.

Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах збільшилася на 22,96 %, що становить 50,69 тис. грн. в розрахунку на одного працюючого. Зростання ефективності використання трудових ресурсів спостерігається як у галузі рослинництва (+12,70 %), так і у галузі тваринництва (+46,27 %). Щодо середньомісячної оплати праці,

то слід відзначити, що вона у 2017 р. становила 5761 грн, що на 3491 грн, або в 2,5 рази більше, порівняно з даними 2013 р.

Зменшення в сільській місцевості чисельності та питомої ваги молоді значно загострює проблему забезпечення сільськогосподарських підприємств кваліфікованими кадрами та оновлення трудових ресурсів пенсійного віку. Це пов'язано з міграційним рухом населення, а також із такими процесами, як народжуваність і смертність.

Вагомим фактором формування та використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств є дієвий мотиваційний механізм, а його найбільш важливим складовим елементом – оплата праці. Ефективна робота, віддача й старанність працівника значною мірою залежать від рівня винагороди за його працю. Кожний працівник має бути зацікавлений у результатах своєї праці, тому в господарстві слід передбачити ефективну систему матеріального заохочення і стимулювання працівників сільськогосподарського виробництва [4, с. 174]. Останніми роками в сільськогосподарських підприємствах спостерігається тенденція до зростання середньомісячної оплати праці, але її рівень все одно залишається нижчим за середньогалузевий. Дану тенденцію демонструє рис. 1.

Згідно рис.1 рівень середньомісячної номінальної заробітної плати працівників як за всіма видами економічної діяльності, так і у сільськогосподарських підприємствах має стабільну тенденцію до зростання. Але при цьому, щорічний приріст середньої заробітної плати за всіма галузями становить 938,1 грн/особі, тоді як у сільському господарстві – 842,2 грн/особу. Тобто абсолютний приріст середньої заробітної плати за всіма галузями перевищує приріст у сільськогосподарських підприємствах.

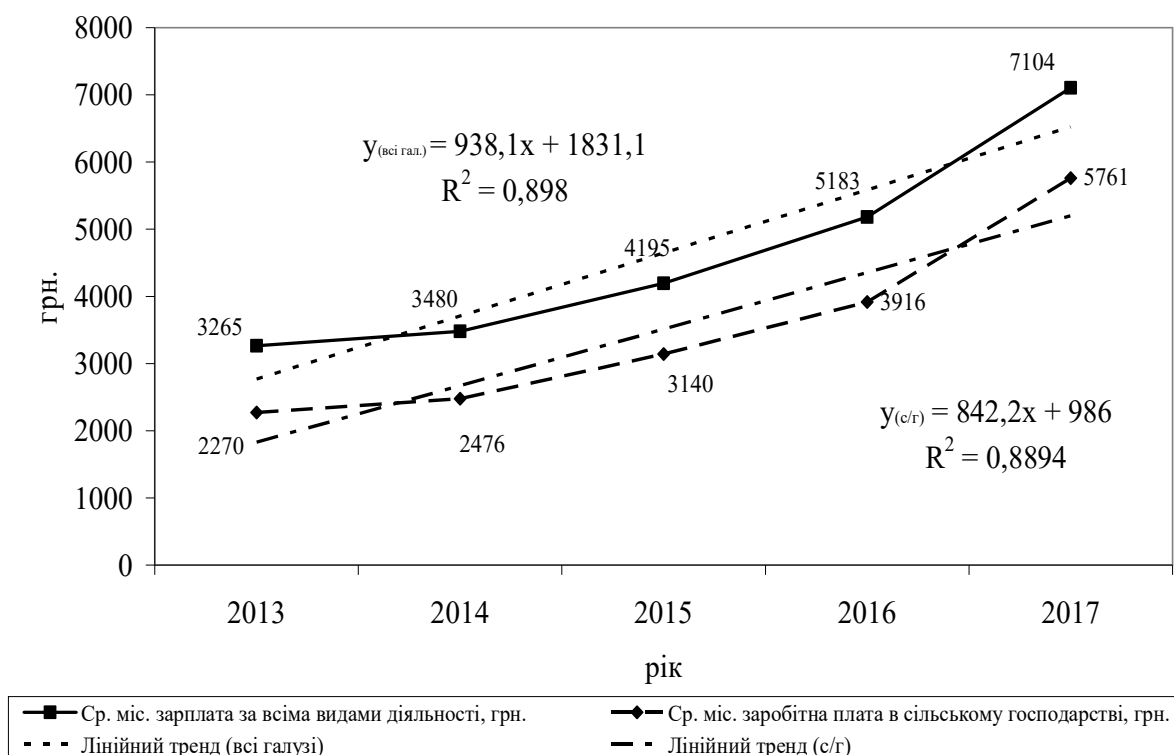

Рис. 1. Динаміка середньомісячної номінальної заробітної плати працівників за видами економічної діяльності

Низький рівень мотивації, нестабільні виплати, коливання заробітної плати за сезонністю є основними демотиваційними чинниками стимулювання праці та розширеного відтворення трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Значне відставання рівня оплати праці в аграрному секторі, проти інших галузей, економіки спричинює нестачу трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах, відсутність молодих спеціалістів і в остаточному підсумку ставить під загрозу ефективне функціонування галузі. Виходячи з цього, заробітна плата в сільськогосподарських підприємствах не виконує свої основні функції – відтворювальну та стимулюючу.

Отже, з метою забезпечення рівноваги на ринку трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств необхідно розробити заходи щодо розвитку системи робочих місць та підвищення їх

привабливості за рахунок удосконалення системи мотивації праці, розширення можливостей населення одержувати додаткові доходи, розробки ефективної системи соціальної допомоги, дотацій і пільг.

Проведені дослідження демонструють, що необхідно розробити та впровадити у практику господарювання сучасну систему стимулювання трудової діяльності, яка забезпечить ефективне використання трудових ресурсів з одночасним зростанням їх конкурентоспроможності. Інакше ситуація у сфері оплати праці буде залишатися критичною, неврегульованою, а існуючий розмір доходів працюючих і надалі не сприятиме ефективному використанню трудових ресурсів регіону [4, с. 174].

Найбільш використовуваним критерієм оцінки ефективності використання трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах є продуктивність праці. Досягнутий рівень і темпи зростання продуктивності праці повною мірою характеризують ступінь виробничого процесу в сільському господарстві і безпосередньо впливає на результати його діяльності. Динаміку зміни продуктивності і оплати праці на сільськогосподарських підприємствах України наведено в табл. 2.

Наведені матеріали таблиці демонструють, що продуктивність праці на сільськогосподарських підприємствах у 2017 р. збільшилася на 22,96, порівняно з даними 2013 р. Це пояснюється зменшенням кількості працюючих і збільшенням виходу валової продукції. При цьому середньомісячна заробітна плата зросла в 2,54 рази. Співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці в сільськогосподарських підприємствах України показує щорічне перевищення приросту оплати праці над її продуктивністю. Тобто, на сільськогосподарських підприємствах необхідно проводити розробку заходів з підвищення рівня продуктивності праці.

Таблиця 2

**Співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці
в сільськогосподарських підприємствах України***

Показник	Роки					2017 р. до 2013 р., %
	2013	2014	2015	2016	2017	
Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах, тис. грн.	220,8	227,75	223,31	275,32	271,49	122,96
Середньомісячна зарплата, всього, грн	2270	2476	3140	3916	5761	253,79
Ланцюговий індекс продуктивності праці	-	1,031	0,981	1,233	0,986	1,230
Ланцюговий індекс середньомісячної заробітної плати	-	1,091	1,268	1,247	1,471	2,538
Співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці	-	0,946	0,773	0,989	0,670	0,484

* - розраховано автором за даними сайту <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Державна служба статистики України)

Головним у розробці заходів із підвищення продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах є синергетичний ефект від використання всіх факторів, які формують рівень трудових затрат на одиницю виробленої продукції. Основними джерелами підвищення продуктивності праці в аграрному секторі економіки є:

- поліпшення родючості ґрунту та підвищення продуктивності тварин, що відобразиться на рівні виходу валової продукції з одиниці земельної площі чи на одну умовну голову худоби;

- зниження технологічної трудомісткості виробничих процесів за рахунок технічної озброєності працівників та оптимізації організації праці.

Розширене відтворення трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств є стратегічним завданням у системі сталого розвитку України. Це зумовлено сучасною складною економічною і соціальною ситуацією на селі внаслідок недостатньої уваги держави до проблем

сільського населення й аграрного сектору економіки через незадовільне законодавче забезпечення, вкрай обмеженої державної підтримки облаштування сільських територій; постійної нестачі фінансових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах; недостатньо розвиненої інфраструктури аграрного ринку тощо[5, с. 180].

Висновки. Проведене дослідження рівня та ефективності використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств дав змогу виявити проблеми, які необхідно вирішити для усунення перешкод формуванню й ефективному використанню трудового потенціалу галузі. Серед основних причин низького рівня забезпечення трудовими ресурсами та зниження ефективності їх використання доцільно виділити: низький рівень мотивації, порівняно з іншими галузями; несправедлива оцінка праці; неврахування в її оплаті рівня кваліфікації працівників, обмежений соціальний захист працівників; відсутня інфраструктура сільської місцевості та ін.

Література:

1. Окландер, Т.О. (2018). Роль управління трудовими ресурсами в системі підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 35(2), 107-112.
2. Трифонов, Г.Ф. (2018). Шляхи підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства в кризових умовах. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 4 (16), 125 – 128.
3. Сайт Державної служби статистики України < <http://www.ukrstat.gov.ua/>> (2019, червень, 10).
4. Величко, О.В. (2016). Економічна оцінка використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник*

Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес, 244, 171-182.

5. Шитікова, Л.В. (2018) Окремі аспекти статистичної оцінки стану показників ефективного управління трудовими ресурсами підприємства. *Економічний простір*, 132, 175-184.

References:

1. Oklander, T.O. (2018). Rol upravlinnia trudovymy resursamy v systemi pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva [The role of management of labor resources in the system of increasing the competitiveness of enterprises]. *Prychornomorski ekonomichni studii [Black Sea Economic Studies]*, no.35(2), 107-112. [in Ukrainian].

2. Tryfonov, H.F. (2018). Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia trudovykh resursiv pidpriemstva v kryzovykh umovakh [Ways to increase the efficiency of using the company's labor resources in crisis conditions]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii [Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy]*, no.4 (16), 125 – 128. [in Ukrainian].

3. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]< <http://www.ukrstat.gov.ua/>>. [in Ukrainian]. (2019, June, 10).

4. Velychko, O.V. (2016). Ekonomichna otsinka vykorystannia trudovykh resursiv silskohospodarskykh pidpriemstv [Economic appraisal of the use of labor resources of agricultural enterprises]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy [Scientific herald of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. Series: Economics, agrarian management, business]*, no.244, 171-182. [in Ukrainian].

5. Shytikova, L.V. (2018) Okremi aspekty statystychnoi otsinky stanu pokaznykiv efektyvnoho upravlinnia trudovymy resursamy pidpriemstva

[Some aspects of the statistical assessment of the state of indicators of effective management of labor resources of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir [Economic space]*, no.132, 175-184. [in Ukrainian].

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.3

UDC 911.3

MIGRATION PROCESSES

«UKRAINE-POLAND»: SPECIFICATION AND CONSEQUENCES

L. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor

Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Poland, Kielce

A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences

Cherkassy State Technological University, Ukraine, Cherkassy

G. Labinska, Phd of Geographical Sciences

Lviv Ivan Franko National University, Ukraine, Lviv

The analysis of the specificity and assessment of the consequences of the migration processes "Ukraine - Poland" the article was devoted. The relevance of the topic is revealed due to the emphasis on the needs of the global labor market, which caused massive displacement of people - migration tsunami and exacerbated the problem of deportation of both countries in the near future. The analysis is based on the use of Eurostat and other official sources. The progress of negative demographic tendencies in Ukraine, which differ on the background of similar processes in Poland was revealed. The emphasis is on positive results of the demographic policy of the Polish government, which takes into account the significant contribution of Ukrainian workers. This eventually ensured a stable economic development of the country. At the same time, the outflow of highly educated specialists from Ukraine has led to a weakening

of its economy. The outflow of Ukrainian students weakened the education system of Ukraine, contributing to the strengthening of the education system in Poland. The improvement of this situation in Ukraine is in implementation of a system of economic measures that would contribute to the settlement of Ukraine-Poland migration flows on a mutually beneficial basis for both countries.

Key words: demographic processes, demographic tsunami, specificity and motivation of migration processes, consequences of demographic processes, forecast.

Relevance of research topic. The massive displacement of people is one of the specific features of the XXI century with the formation of a series of migration tsunami towards the countries of the European Union. The "Ukraine-Poland" migration processes are remarkably distinct on this background, which in the last decade formed a powerful wave of migration tsunami. These processes will intensify due to the military situation and the growth of tensions on the eastern borders of Ukraine. Confirmation of this is the reorientation of migrant labor flows from the eastern to the western European vector. The introduction of a visa-free regime between Ukraine and the EU will contribute to the increase of the Ukraine-Poland migration flows and further increase of the Ukrainians poverty. Poland needs the Ukrainian labor force due to its own unfavorable demographic trends - according to demographers to prevent Poland from being deserted by 2050 should be more than 5 million arriving here. The specifics and consequences of demographic processes "Ukraine-Poland" should always be in the sight of not only economists, sociologists, geographers, demographers and other scientists and also politicians and managers.

Analysis of recent research. Interpretation of the essence and features of the society and migration tsunami has intensified since the beginning of the twenty-first century [1]. Demographic processes are actively studied by Ukrainian scholarly schools in Kyiv under the guidance of academic Ella Libanova [2]. The solid research on Ukrainian migration and the formation of a migration policy made by Elena Malinovskaya [3], Ulyana Sadova and others.

Ukrainian migration processes are focusing on numerous interdisciplinary studies while remaining active subjects of international labour migration: the study of the volumes of migration flows abroad, their gender, age, educational and qualification structure, the amounts of earnings money and their purposes, etc. A thorough investigation of the new wave of Ukrainian migrants in Poland was conducted by Narodowy Bank Polski [4]. Polish scientists track the state of their labor market, its needs, and immigration policy with achieving maximum benefits for the state. The problem is also substantially updated by the imminent liberalization of the German labor market: the export-oriented economy of Germany experienced a man-made famine, and with the levels of remuneration existing in this country, it is not difficult to predict their attractiveness for migrant workers. Vitaliy Shapran [5] foresees the implementation of Polish experience when an employer can quickly help his foreign worker obtain a work permit, which is estimated to attract at least 0.5 million Ukrainians, especially those already working in Poland, and this problem requires constant monitoring.

The purpose of the article is to analyze the specifics and consequences of Ukraine-Poland migration processes in the context of the trends of demographic development of both countries and the challenges of the global labor market.

Presentation of the main research material. More than 42 million people live now in Ukraine, and more than 36 million live in Poland. The indicator of the average population density of Ukraine is twice smaller than Polish, and the area of Ukraine is almost twice larger. The problem of depopulation is now sharper in front of Ukraine. The confirmation of this conclusion is the dynamics of the indicator of population decline in the Ukraine.

Both countries characterize rather unfortunate demographic forecasts (Table 1). The countries of Eastern Europe are characterized by similar tendencies of the population, but in case of Ukraine they are especially striking. According to the first variant of the forecast [6], the reduction of the population of Ukraine was predicted by 48% [7].

The analysis of the results of the Forecast of the Development of Productive Forces, published in 1998, and subsequent comparison with real indicators, reflected the realism of the pessimistic version of the forecast for components of the movement of the population and the unpredictability of its migration activity by scale and direction (Table 2).

Table 1

**Projected changes in the population of certain European countries
for the period from 2010 to 2100**

Countries	Size of population per year, million people			Indicator difference 2010–2100		Corrected forecast data size of population per year, million people			
	2010	2050	2100	у млн. осіб	у %	2017	2030	2050	2100
Austria	8,4	7,3	6,2	-2,2	-26,2	8,7	8,9	8,8	8,2
Belarus	9,5	7,5	5,7	-3,8	-40,0	9,5	9,2	8,6	7,6
UK	62,0	66,2	64,4	2,4	3,9	66,2	70,6	75,4	80,9
Hungary	10,0	7,6	6,2	-3,8	-38,0	9,7	9,2	8,3	6,4
Germany	81,6	79,1	73,1	-8,5	-10,4	82,1	82,2	79,2	71,0
Spain	43,5	37,3	34,1	-9,1	-21,6	46,4	46,1	44,4	36,4
Lithuania	3,3	2,5	2,4	-0,9	-27,3	2,9	2,7	2,4	1,9
Netherlands	16,6	16,9	15,9	-0,7	-4,2	17,0	17,6	17,5	16,5
Poland	38,2	38,0	26,1	-12,1	-31,7	38,2	36,6	32,4	21,2
Portugal	10,6	9,0	7,3	-3,3	-31,1	10,3	9,9	8,9	6,6
Romania	21,5	18,1	14,8	-6,7	-31,2	19,7	18,5	16,4	12,1

Slovakia	5,5	4,9	4,0	-1,5	-27,2	5,4	5,3	4,9	3,8
Ukraine	45,9	31,8	24,1	-21,8	-47,5	44,2	41,2	36,4	28,2
France	62,9	64,2	60,2	-2,7	-4,3	64,9	67,9	70,6	74,2
Czech Republic	10,5	8,6	6,7	-3,8	-36,1	10,6	10,5	10,1	8,9

Source: [6, 7].

Table 2

Comparison of projected and real indicators of demographic development of Ukraine, according to the "Forecast of the development of productive forces of 1998"

	1998	2000	2005	2010	2015
<i>Pessimistic forecast</i>					
Total fertility rate, number of live births per 1000 women	1,26	1,16	1,32	1,50	1,48
Average life expectancy of men, years	62,43	62,85	63,55	64,22	66,75
Average life expectancy of women, years	73,34	73,52	73,98	74,47	76,31
Migration balance, thsd. persons	-134	-174	-192	-211	-225
All population, persons	50245,2	49361,5	46757,9	44752,9	43220,5
<i>Realistic figures</i>					
Total fertility rate, the number of live births per 1000 women	1,21	1,12	1,21	1,44	1,51
Average life expectancy of men, years	63,17	62,10	62,23	65,28	66,37
Average life expectancy of women, years	73,84	73,53	73,97	75,50	76,25
Migration balance, thsd. persons	-152,0	-133,6	4,6	16,1	14,2
All population, persons	49918,1	48923,2	46929,5	45778,5	42760,5

Source: [8].

Most likely, the population of Ukraine over the next 50 years will decline with a rapid trends, as the country's demographic potential has been significantly lost [2]. Scientists recommend the involvement of limited immigrant groups in the context of the intensification of immigration policy, which will ensure a slowdown in the rate of depopulation, and will allow a more or less acceptable ratio between taxpayers and those in state retention.

Poland is actively implementing the tactics of facilitating the immigration of able-bodied Ukrainians into their territories relying on available demographic forecasts and the growing demand for labor in the face of its scarcity.

Mass displacement of population between Ukraine and Poland is due to geography, history, the presence of national minorities on both sides of the border, cultural and linguistic affinity, family ties, developed transport links, etc.

The main motivation for crossing the border, of course, is economic. An indicator of economic development is the size of the average salary. It is 5.3 times smaller in Ukraine. The official salary in Poland by the employment sector has the following size: the IT sphere - 720-2582 €; the sphere of construction - 480-800 €; the sphere of hotel and restaurant business - 430-520 €; unskilled workers - 460-600 €; agriculture - 453-780 €; seasonal work - 430-800 € [9].

Earned money is spent by laborers on current needs or on improving the housing situation in Ukraine. One third of the Ukrainians earning are spent in the country of employment. So, in 2015, Ukrainians earned PLN 8 billion (about UAH 57 billion) in Poland, and 63% of them were transferred to Ukraine. Most often migrants transfer money to the own houses personally. The average value of one transfer is 1800 PLN every 2-3 months, slightly more than 13% of the workers transfer the amount of 5 thousand PLN. 43% of Ukrainians converts before the transfer PLN to US dollars, 9% to euro, 5% to UAH, and 43% to PLN [1].

The term of legal employment has been extended to 9 months from 01/01/2018 in Poland. They sought for better control the work of foreigners by introducing seasonal work permits, which will be applied mainly in agriculture and tourism. Oldies will issue such permits to foreigners, provided that the salary is not lower than that offered to other employees

in the same position, as well as if there is a confirmation that it was not possible to employ anyone from the local labor market. According to forecasts, Ukrainian workers in Poland will exceed 2 million ppls in 2018.

Fixed rapid growth of volumes of intellectual labor migration in last years. Poland's interest in skilled migrants (professionals, teachers, doctors, IT workers) and has a manifestation in the simplified way of their employment. For example, university professors, scholars, and foreign language teachers do not require a work permit. A significant need for medical workers in Poland is due to the active emigration of their doctors. The country had the smallest number of physicians across the EU per 1,000 ppl in 2010. The frequency of appeals by Polish to doctors is higher than the average indicator in Europe (6.6 times a year).

The largest number of students from Ukraine is among all foreigners studying in Poland. Pragmatic Ukrainian entrants consider education in Poland prestigious and promising. The University of Warsaw leads the University of Warsaw (it ranked the top Polish universities after 2017) in the current ranking of Polish universities, in terms of probable earnings after graduation. The average salary of those who studied here is 5.5 thousand PLN [10]. The most modest salaries of masters of Polish universities graduates in Bialostok, Riashev and Kielce are 2.7 times higher than the average salary in Ukraine (more than 3,000 PLN).

The salaries of graduates (and Ukrainian ones) are significantly differentiated by the chosen specialty. The highest salaries can be expected by graduates of the faculties related to IT, banking and light industry. The most modest salaries in industries related to services for the population, science and education.

The volumes of Ukrainian student migration to Poland are increasing every year, and this is also part of the Polish strategy for tackling overdue problems. Now, even those students who are not the owners of the Polish

Card can apply for scholarships in Poland. A lot of scholarship programs and grants for this purpose have been created, as follows: free study program "Study tours to Poland"; "Gaude Polonia" grant; program "Teraz Wrocław"; Stypendium im. L. Kirkland; student exchange program Erasmus +; Stypendium im. K. Skubiszewski; Stypendium im. Stanisław Banach; scholarship program "Thesaurus Polonia" and others.

The border trading is an important factor in the social development of the Ukrainian-Polish border territories. Between 100 and 200 thousand Ukrainians were involved in border trade [11]. The border provides diversification of incomes, and demotivate work in Ukraine with earning \$20-\$50 for one trip to Poland [11]. Hryvnia devaluation introduced from 01.01.2018 created the new customs payments in Ukraine and adjust the employment and living standards of the Ukrainian borderland. The adoption of the Trade Bargaining Act in Poland as of 1.03.2018 limits trade to official holidays and, at the same time, the functioning of Polish business in neighboring territories of Ukraine. Private procurement annually made 12-16% of foreign trade turnover between countries.

The Polish Office for Foreigners Affairs reports that the number of Ukrainians with a permanent residence permit in Poland as of the beginning of 2018 increased by 4.5 times to 127 thousand compared to 2013 [12]. 625 Ukrainian citizens appealed to the Office to provide them with international protection in 2008, and in 2016 they were twice as previous. During the years 2008-2017 about 15,000 Ukrainians became citizens of Poland. Accommodation in Poland was also interested for citizens of Belarus (mostly for permanent residence), India (most for temporary stay), China and Vietnam. Within the framework of the Swiss-Polish Cooperation Program, the Office presents a portal - Migracje.gov.pl, concerning migration to Poland.

The researchers state the formation of the Ukrainian diaspora in Poland, at the same time, ethnic Ukrainians who live on their ethnic lands do not consider the diaspora. The ethnic Ukrainians in Poland are the most numerous groups formed in the Warmian-Masurian, Western Pomeranian and Lower Silesian area and presents the Association of Ukrainian Poles (OUU), which covers about 7,000 members [13]. The PMU form ten regional divisions and seven independent circles in the largest cities of Poland. Peter Tymy, the chairman of the PMU reported at the international conference "UWC in 50 years and beyond: the European context" (28.08.2017, Lviv) in Poland at that time was: 48 thousand people of Ukrainian origin on a permanent basis; one million workers from Ukraine; 40 thousand Ukrainian students; up to seven thousand Ukrainian children who are not covered by Ukrainian language and literature education, which creates a solid foundation for accelerated assimilation.

Reorientation of Ukrainian private investments to Poland was recorded. Ukrainians bought in Poland 22% of the living space acquired by foreigners in 2016. The purchase of residential space by Ukrainians increased by 35-40% in 2014-2015 and by 81% in 2016. Ukrainians are buying housing in Warsaw, Gdansk, Krakow, Wroclaw, Poznan for their own needs and also for investment [14]. Polish banks simplify the procedure for opening bank accounts to Ukrainians providing simultaneous language support. Ukrainians crossing the border with Poland in 3/4 of the cases do not go further than 50 km and live also near the border, demonstrating typical shopping tourism. Ukrainian citizens spend less on Germans in general, but during their visit to Poland, an average citizen of Ukraine spends on average 730 PLN (\$ 195), while a citizen of Germany - only 500 PLN (134 \$) [15].

Conclusions. The conducted research gives grounds to state the progress of extremely negative tendencies in Ukraine, which are

especially expressive against the background of similar processes in Poland. The Polish government analyzed the results of demographic projections and on this basis actively solves the problem of labor shortages, including with the help of Ukrainian workers. Simplified employment of Ukrainian intellectuals in Poland has exacerbated the outflow of well-educated specialists from Ukraine, and significantly weakens its economy. Due to the significant growth of Ukrainian students in Poland its educational system is sustenance and the Ukrainian educational system collapses. But it also creates problems for the Polish economy by increasing workload and creating social and cultural problems. Improvement of the situation is possible due to the implementation of a system of economic measures aimed at the settlement of the migration flows "Ukraine-Poland" in a mutually beneficial direction for both countries.

References:

1. Shevchuk, L., Labinska G. (2016). *Mihratsiini vyklyky dlia krain Zakhidnoi Yevropy [Migration Challenges for Western Europe]*. Zbirnyk dopovidei Mizhnar. nauk.-prakt. konferentsii "Mihratsiia mizh Ukrainoiu ta YeS: vyklyky bezvizovoho rezhyму". Lviv. 15 hrudnia 2016 r. 126-132. [in Ukrainian].
2. *Kompleksnyi demohrafichnyi prohnoz Ukrainy na period do 2050 roku [Comprehensive demographic forecast for Ukraine up to 2050]* (2006). Za red. chl.-kor. NANU, prof. E.M.Libanovoi., Kyiv, Ukrainskyi tsentr sotsialnykh reform, 2006. 138 p. [in Ukrainian].
3. Malinovska, O. (2015). *Ukrainsko-polskyi mihratsiinyi korydor: osoblyvosti ta znachennia [Ukrainian-Polish Migration Corridor: Peculiarities and Importance]*. Zbirnyk materialiv mizhnarodnoho sympoziumu "Mihratsiia u kryzovykh umovakh: ukrainsko-polskyi kontekst"

(3 veresnia 2015 r.), Lviv, Vydavnytstvo Lvivskoi Politekhniky. 58-74 [in Ukrainian].

4. Chmielewska, I., Dobrochek, G., Panuciak A. (2018). *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport badania* [Citizens of Ukraine working in Poland - study report]. Departament Statystyki NBP. Warszawa, 2018 r. https://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2018/obywatele-Ukrainy-pracujacy-w-Polsce-raport.pdf [in Polish].

5. Shapran V. (2018). *Rvanut ly ukrayntsy v Hermaniyu za zarplatamy 50-100 tysiach hryven y kak eto udaryt po ekonomyke Ukrainy* [Do Ukrainians rush to Germany for wages of 50-100 thousand hryvnias and how it will hit Ukraine's economy]. <https://newsone.ua/news/economics/otkrytie-rynka-truda-v-hermanii-naskolko-bystro-ukrainsy-rynutsja-za-zarplatoj-v-2800-evro.html> [in Russian]. (2019, February, 27).

6. *World Population to 2300* (2004). United Nations. Department of Economic and Social Affairs. New York. 2004. 240 p.

7. *World Population Prospects, The 2017 Revision. Key Findings and Advance Tables* (2017). United Nations. New York. 53 p

8. *Ukraina: Prohnoz rozvytku produktyvnykh syl* [Ukraine: Forecast for the development of productive forces] (1998). Kyiv. RVPS Ukrainy, 1998., Tom II (dodatky). 119 p. [in Ukrainian].

9. V yakykh krainakh Yevrosoiuzu ukrainsiam platiat naibilshe? [*In which countries of the European Union Ukrainians are paid the most?*] (2018). <http://a-de.in.ua/link.php?url=Де-в-ЄС-українцям-платять-найбільше> [in Ukrainian]. (2019, April, 27). [in Ukrainian].

10. Po jakim polskim uniwersytecie zarabia się najwięcej? Jest mocny lider [*Which Polish university earns the most? There is a strong leader*] (2018). <https://tvn24bis.pl/z-kraju,74/zarobki-absolwentow-polskich-universytetow,748544.html> [in Polish]. (2019, April, 27).

11. *Official website of the State Border Guard Service of Ukraine.* <https://dpsu.gov.ua/> (2019, April, 27).
12. *Urząd do Spraw Cudzoziemców* [Office for Foreigners]. <https://udsc.gov.pl/> (2019, April, 27).
13. *Official page of the Association of Ukrainians in Poland.* <http://www.oup.ukrainia.com.pl/> (2019, April, 27).
14. Glovatsky Y. (2018). Hto kupuye pol's'ku nerukhomist'? Zvisno, - ukrayinci [*Who buys Polish real estate? Of course – Ukrainians*] (2018). <https://wz.lviv.ua/article/367093-khto-kupuie-polsku-nerukhomist-zvisno-ukrayintsi> (2019, April, 27). [in Ukrainian].
15. Ukraintsi vytrachaiut u Polshchi bilshe hroshei, nizh nimtsi [*Ukrainians spend more money in Poland than the Germans*] (2016). <https://portal.lviv.ua/news/2016/01/02/ukrayintsi-vitrachayut-u-polshhi-bilshe-groshey-nizh-nimtsi> (2019, April, 27). [in Ukrainian].

II. CONSTRUCTION AND ARCHITECTURE

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.4

UDC: 65.014.1

THE EFFECTIVENESS OF SYSTEMIC URBANISM

I. Kornylo., PhD of Economical Sciences, Associate Professor

I. Kiskin, magistr architecture

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine,
Odessa

The relevance of the study is due to the need to assess the effects of urbanization in the regions of Ukraine that are beneficial to both consumers and producers. The evolution of spatial econometric models of economic growth is analyzed. It is revealed that urbanization affects the

growth of labor productivity in cities. The theoretical and practical significance of research on urbanization is great, especially for the development of territorial development programs and fiscal policy. The basis of the study is the analysis of the spatial effects of urbanization of labor productivity as the main source of long-term economic growth. The effects of urbanization for economic development depend on the development of the country, its density and structure, as well as on the functions of large cities.

Keywords: Urbanization effect, the economic growth, economic systems, town planning project, city structure, city economy, the economy of the intellectual city, intelligence products, intellectual rent, economy of transport cities.

The issues of studying urban women as an integrated sphere of design, management, research and development are united by one theme - the city, which is a fairly complex functional-spatial system.

Modern cities are complex, open economies that develop according to certain laws and are constantly adapting to changes in the external environment. The city has now grown into a single spatial functional, socio-economic and ecological system.

Urbanization is a historical process of increasing the role of cities in society, associated with the concentration and intensification of non-agricultural functions, the spread of urban lifestyles. The process of urbanization has acquired a worldwide character today, it covers countries with different social systems and levels of economic development.

In turn, the city's economy, as an integral part of the production process of modern society, has an extraterritorial and transnational character. This is a complex system that is formed under the influence of the external environment.

The complexity and diversity of urban processes do not allow making urban planning decisions based on a single comprehensive city model. Therefore, the analysis of individual characteristics of a particular urban environment is of great importance for solving the tasks of urban planning. To this end, an urban ecosystem is considered as a link between its functional elements: urban ecological (natural and anthropogenic) natural climatic and geoecological.

Urbanism is a science that studies urbanization, i.e. studying the processes of formation and development of urban planning systems at various levels and the consequences of their functioning in a complex relationship with various spheres of human activity.

Urban development is a complex multidimensional and multifactorial process. Each town-planning project is the result of finding a compromise between the many life support systems involved in the functioning of the urban structure. The implementation of a town planning project solution takes place over relatively long periods of time and is possible only with the participation of a large number of people, different socio-professional strata and groups of the population, certain project potentials and their economic feasibility.

The subject of study of urban planning is structural planning, socio-economic and natural-ecological relationships between intracity systems, ensuring the rational functioning of the urban structure, and between urban planning structures and their external environment in the form of suburban and more remote areas with urban and rural settlements in the composition of settlement systems different levels.

Urbanism is largely interdisciplinary in nature. It uses the methods and concepts of economic geography, urban planning, sociology, political economy, regional planning, architecture and construction, as well as special terms inherent in urban planning proper.

Urban Studies addresses the following questions: the history of the development of urban settlements; levels, types and forms of settlement systems; conditions and prerequisites for the emergence of cities; the relationship between the city and its surroundings (suburban and more remote areas); the ratio between the whole and the part within the structure of the urban settlement; principles and laws of formation of functional and economic zones of the city.

In consequence of the urbanization of human life, the notion of the economy of a city appears. The economy of a city is a system of relations connected with the production of goods and services demanded by society, their redistribution and exchange. It should be noted that economic relations, the interests of cities were not initially limited to the administrative boundaries of the red lines, and in the context of continuously developing integration processes, they envisaged the involvement of commodity producers far beyond their borders into the system of economic turnover.

For example, peasants from nearby villages, bringing food for sale and buying necessary household equipment in the city, laid the foundations of suburban food supply areas of modern cities in the Middle Ages before the beginning of the era of commodity production. The city's economy is an integral, inseparable part of the production process of a modern society, taking into account the interests of economic entities located far beyond their borders. Therefore, in a certain sense of the word, it is transnational and extraterritorial.

Modern cities are complex, open economic systems, significantly differing from each other in their goals, objectives, resources at their disposal and functional purpose, and consists of several elements. The economy of an intellectual city is associated with the creation and circulation of special goods - human knowledge. The need of society for

new knowledge, as well as the training of highly skilled workers contributed to the actual allocation of science and education in specialized areas of material production, and the creation and extraction of intellectual rent is the driving force for organizing and developing specialized scientific and educational enterprises.

Modern intelligence products have a complex classification and a different purpose, but the common thing that unites them is the exclusive character, the formation of intellectual rent and the possibility of reproduction. Creating intellectual products is impossible without special laboratories, pilot plants, social facilities for workers, etc. The economic effect of intelligent cities is determined on the basis of a comparative analysis of various options for the development of the object of study, as well as by calculating intellectual rent and profit, including conditional for municipal educational institutions from the sale of educational services.

The economy of transport cities is based on profit from the provision of industry-specific transport services. In accordance with this, the following types of transport cities are distinguished: aviation, including a complex of air terminals and airports; sea, including a complex of port facilities; railway, including a complex of stations and stations; urban passenger transport, including metro, car, tram and trolleybus parks and taxis; urban freight transport, including a complex of truck parks.

The economy of guest cities is associated with the rapid development of tourism, turning it into one of the most important sectors of the world economy. And if earlier tourists stayed in guest or inns, which technologically no different from ordinary residential buildings, the tourism industry requires the construction of specialized, geographically and administratively selected complexes, with a full range of versatile services. Therefore, not single buildings, but rather multifunctional guest cities, which include, in addition to hotels of different class and level, a complex

of technologically interconnected buildings, infrastructure facilities, a specially equipped territory, bringing a stable and ever-increasing income to the city treasury, began to be erected and rapidly developing.

The economy of the urban economy branches was separated into an independent branch in connection with the need to provide sustainable, uninterrupted and reliable services related to the livelihoods of the urban population. These include enterprises of the following industries: energy, transport, road and industrial civil engineering, maintenance of buildings and structures, processing of solid and liquid waste, trade, water supply, etc., associated with life support and development of the modern city. The effectiveness of urban enterprises is determined by the volume and quality of services sold to the population, as well as the optimization of costs subsidized from the municipal budget of production and the maintenance of external externalities.

The economy of information cities is based on making profit from the sale of information services and is associated with objective processes of separating modern media into an independent industry. Information cities are a specialized complex of buildings and structures with their own developed infrastructure, modern means of communication. As a rule, the boundaries of information cities are clearly marked and have defenses.

The economy of service cities is a system of relations of society for creating and providing services to the population and other users of the system, related to saving their production and personal free time. Since the main criterion of the post-industrial city is the amount of personal free time of citizens, then the service economy is initially aimed at its preservation and increase in comparison with the options for self-fulfillment by individuals and other users of necessary services.

Service cities are a system of engineering structures and communications, technologically necessary for the provision of public

services to save their personal and production time and make a profit. Despite their open nature, they, like other types of cities, have clear territorial boundaries.

Suburban economy is a system of social relations in stimulating production and providing services to the population outside the red lines defining the boundaries of the city. The process of de-urbanization of society contributed to the fact that people from megacities, large cities and industrial centers began to move to the countryside and small cities, and with them industrial production and services moved.

Under the influence of scientific and technological progress, the process of territorial diversification (dispersion) of the economy began to manifest itself. If in the mid-50s of the last century, the output of small enterprises in the structure of the GDP of the industrialized countries of the world was no more than 20%, in the mid-80s - not less than 40%, and in the beginning of the 21st century - more than 50%. Of course, the production volumes of industrial giants have a pronounced growth trend, but the production volumes of small enterprises are growing much faster, which explains the structural changes in the world economy as a whole and the city economy in particular.

The economic relations necessary for the development and prosperity of cities imply the following basic conditions. The first is a high level of technological development of the society, contributing to the integration processes of the division of labor of the population and the need to develop commodity turnover both between individuals and groups united by common interests of people. The second is the allocation of specialized management functions for technological, economic, spiritual development, compactly residing within the administrative boundaries of the city, population.

The third is the compositional construction of a city property management system, in which everything unnecessary and inexpedient is immediately rejected. This principle applies to all areas of city life. Beginning from industrial civil buildings with large physical or moral deterioration to structural units of the current management system. The fourth is the proportional development of various sectors of the city's economy and the absence of "bottlenecks" leading to the containment of its development. The fifth is the implementation of the principle of self-sufficiency, which allows the city's economy to develop based on the integrated use of its own resources without external assistance.

The sixth is the use of the principle of duplication, overlap and preservation of reserves in the work of enterprises, which makes it possible not only to ensure their reliable functioning, but also, if necessary, to make their adequate replacement, as well as to overcome unforeseen force majeure circumstances.

The seventh is the implementation of the principle of self-preservation, which involves adapting the city's economy to changes in environmental factors. Eighth, the application of the principle of economic expediency, according to which all types of investments in the city's economy should be recouped, and the zone of economic interests of modern cities is extraterritorial in nature and, taking into account integration processes, can be located at a considerable distance from administrative borders.

Thus, the economy of a modern city is a complex, multifunctional, open economic system with various types of city elements, which in the course of their evolutionary development formed under the influence of objective environmental factors and are not possible without participation in these processes of urban planning.

Conclusion: in the formation of the urban environment, the individual character of the city should be taken into account, which develops

throughout the whole period of its existence, taking into account complex multifactor processes. Each city is a complex urban complex, the construction and irrational planning of which leads to an imbalance of the ecosystem.

The material-spatial components that form the urban environment have a certain multi-faceted effect on the inhabitants of this environment. As a result of a well-thought-out combination of the material forms of the urban environment, the processes occurring in it, and economic attractiveness, an environmental object is created as a result of urban planning.

References:

1. Gutnov, A.E. (1990). *Mir arhitektury [Tekst]: uchebnik dlya vuzov* / A.E. Gutnov, V.L. Glazychev., M., Molodaya gvardiya, 213
2. Hasieva, S.A. (2001). *Arhitektura gorodskoï sredy [Tekst]: ucheb. Posobie*, S.A. Hasieva., M., Stroïizdat, 74-118.
3. Meïtlend, B. (1989). *Peshehodnye trgovno-obshchestvennye prostranstva [Tekst]*, B. Meïtlend; per. s angl., M., Stroïizdat, 206
4. *Problemy kachestva gorodskoï sredy*. (1989). [Tekst] A.M. Galkin [i dr.], M., Nauka, 127
5. Korobko, V.I. (2008). *Ekonomika gorodskogo hozyaïstva [Tekst]: ucheb. Posobie*, V.I. Korobko., M., Akademiya, 26
6. Yan Gejl, (2012). *Goroda dlya Lyudej [Tekst]*, Yan Gejl; per. s angl., M., Alpina Pablisher, 276

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.5

UDC: 373.091 (045)

INFLUENCE OF JOHN DEWEY PEDAGOGICAL IDEAS ON THE PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE IN UKRAINE (20's OF XX CENTURY)

M. Bogomolova, PhD of Pedagogical Sciences

Kherson State University, Ukraine, Kherson

The article analyzes the influence of pedagogical ideas of the famous American philosopher, teacher, psychologist John Dewey (1859-1952) on the development of the pedagogical theory and practice of Ukraine in the 20-30s' of the XXth century. It is noted that domestic education in this historical period of its development was based on both national traditions and world experience, new approaches and ideas, in particular, reformed pedagogy with a bright representative J. Dewey.

J. Dewey developed a new philosophy of education based on the ideas of pragmatism, pedocentrism, the democratization of education and the socialization of the individual, the integration of the content of education, the development of students' creative thinking, the justification of student and teacher self-realization, and the humanization of relationships between educators and pupils.

A scientific search showed that his legacy was well known to more than one generation of Ukrainian researchers, scientists and educators, organizers of education in Ukraine at different stages of development and formation: in the 20's of the XX century was studied, implemented in the educational process.

Ukrainian teachers Y. Chepiga, S. Rusova, O. Muzychenko and others advocated the idea of substantially reforming the education system as a whole, and training in particular. They emphasized that all efforts should be directed towards the development of cognitive activity of students, the active use of active research methods, directing students to self-examination, rather than the predominance of control by teachers, the establishment of subject-subjective interaction of participants in the educational process.

Keywords: philosophy of education, child socialization, labor school, pedagogical concept, theory of upbringing, new school.

кандидат педагогічних наук, Богомолова М.Ю. Уплив педагогічних ідей Дж. Дьюї на педагогічну теорію й практику в країні (20-ті роки XX ст.)/ Херсонський державний університет, Україна, Херсон.

У статті аналізується питання впливу педагогічних ідей відомого американського філософа, педагога, психолога Джона Дьюї (1859 – 1952) на розвиток педагогічної теорії й практики України в 20-х – 30-х роках XX ст. Зазначається, що вітчизняна освіта в цей історичний період свого розвитку вибудовувалася як на національній традиції, так і з урахуванням світового досвіду, нових підходів, ідей, зокрема, реформаторській педагогіці, яскравим представником якої є Дж. Дьюї.

Дж. Дьюї розробив нову філософію виховання, яка ґрунтувалася на ідеях прагматизму, педоцентризму, демократизації освіти та соціалізації особистості, інтеграції змісту освіти, розвитку творчого мислення учнів, обґрунтування самореалізації учня і вчителя, гуманізації взаємин між педагогами та вихованцями.

Науковий пошук свідчив, що його спадщина була добре відома не одному поколінню українських дослідників, учених-педагогів, організаторів освіти в Україні на різних етапах розвитку та становлення: у 20-х роках ХХ століття із зацікавленістю вивчалася, упроваджувалася в освітній процес.

Українські педагоги Я. Чепіга, С. Русова, О. Музиченко та ін. відстоювали ідею суттєвого реформування системи освіти в цілому і навчання зокрема. Наголошували, що всі зусилля необхідно спрямувати на розвиток пізнавальної діяльності учнів, активне використання активних дослідницьких методів, спрямовувати роботу учнів на самоаналіз, а не переважання контролю з боку вчителів, встановлення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Ключові слова: філософія виховання, соціалізація дитини, трудова школа, педагогічна концепція, теорія виховання, нова школа.

Постановка проблеми. Розвиток демократичних процесів в Україні, зростання духовного самовизначення українського народу, вплив нових інформаційних технологій в умовах посилення інтелектуальної праці спрямовують на утвердження системи освіти, основою якої є національно-культурні традиції що базуються на історичних досягненнях вітчизняної і світової педагогіки.

Законодавча база України з питань нової освітньої політики, зокрема, прийняття низки важливих Законів в сфері освіти, навчання, виховання дітей та молоді – Закону України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції Нової української школи (2016) свідчить про нові завдання які спрямовані на формування критично-творчої, компетентної, діяльної, вольової,

працелюбної, конкурентоздатної особистості з високими моральними громадянськими якостями, готовими відстоювати соціальну справедливість, мир, демократію. Вони визначають пошук оптимальних, перспективних, ефективних шляхів демократизації, гуманізації, індивідуалізації освітнього процесу.

На часі – створення таких умов розвитку і формування, за яких би кожна дитина змогла зреалізувати свої можливості, максимально розкрити свій творчий потенціал, свою індивідуальність та неповторність. У зв'язку з цим зростає інтерес до історії освіти, до її особливостей становлення на кожному етапі розвитку. Ми зупинилися у своєму дослідженні на етапі – перша чверть XX ст. (20-х рр.), яка була наповнена педагогічною творчістю, новаторством, концепціями, ідеями з питань розбудови нової школи, це був період виокремлення альтернативних підходів, становлення системи авторських шкіл, які сприяли реформування освіти з урахуванням тогочасних наукових досягнень в галузі філософії, психології, соціології, педагогіки як вітчизняних так і зарубіжних учених.

Слід зазначити, що в Україні з кожним роком зростає інтерес до історико педагогічних досліджень. Особлива увага приділяється питанням порівняльної педагогіки в контексті історичної ретроспективи як в Україні так і в зарубіжних країнах. Особливий інтерес викликають дослідження педагогічних персоналій, їх значення у становленні педагогічної думки на розвиток української освіти конкретного періоду.

Формулювання мети статті. З огляду на те, що ми досліджуємо в цілому питання соціального виховання як феномену освітньої політики України в 20-х роках XX ст., ми і зосередили свою увагу на непересічній постаті – американського психолога і педагога Джона Дьюї (1859 – 1952). Його ідеї, підходи, теоретичні

обґрунтування мети і завдань формування дитини, мають і сьогодні значний вплив на розвиток педагогічної теорії і практики багатьох країн світу в тому числі і України. Для нашої країни особливо знаковими були 20-ті роки XX століття – період побудови системи освіти на особливій національній основі в умовах складних часів державотворення.

Реформування української системи освіти в 20-тих роках XX ст., впровадження інноваційних підходів до побудови навчально-виховного процесу (трудова школа, соціалізація життя дитини, комплексна система навчання і виховання учнівської молоді, організація навчання за бригадно-лабораторною формою тощо) великою (значною) мірою втілювалися в школах України під впливом багатьох чинників в тому числі і під впливом зарубіжного руху за реформу школи і реформаторської педагогіки кінці XIX – початку XX ст., одним із представників якої й був Дж. Дьюї зі своєю прагматичною педагогікою.

Виклад основного матеріалу. Спадщину американського вченого глибоко вивчали і позитивно оцінювали відомі українські вчені, громадські діячі і просвітити 20-х років XX ст.: С. Ананьїн, О. Музиченко, Я. Мамонтов, С. Русова, І. Соколянький, Я. Чепіга та ін. У цей період в Україні стали відомими праці (філософсько-педагогічні) Дж. Дьюї: «Педагогіка і психологія мислення» (1922), «Вступ у філософію виховання» (1922), «Школи майбутнього» (1922), «Школа і суспільство» (1925), «Педагогіка і психологія мислення», «Вступ до філософії виховання», «Школи майбутнього», «Школа і суспільство».

Слід зазначити, що українським вченим були відомі і праці дослідників, які безпосередньо розкривали досвід реалізації ідей вченого в реальній практиці шкіл США. Це, зокрема, праці Дж. Дьюї «Дальтонский лабораторный план» (1924), Е. Паркхерс «Воспитание

и обучение по дальтонскому плану» (1924), У. Клипатрик «Метод проектів» (1924), «Основы метода» (1928), «Обучения в условиях меняющейся цивилизации» (1930) та інші. Його спадщина в історико-педагогічних дослідженнях вітчизняних учених розглядалася на певних етапах розвитку педагогічної науки відповідно до ідеологічних, соціокультурних, економічних, політичних процесів країни. Якщо взяти радянський період, то в працях вчених, які розглядають історію навчання і виховання в школах України (М. Гриценко, М. Грищенко, Т. Ясницький) прослідковується партійний підхід до аналізу соціальних явищ. Адже такий підхід був характерним для всієї педагогічної науки і призвів до суб'єктивних оцінок як філософсько-педагогічної концепції Дж. Дьюї в цілому, так і його впливу на розвиток української освітньої системи.

Робота над проблемою засвідчила, що такий підхід був характерним для всіх видань що зверталися до його ідей за радянських часів. Так у «Педагогічній енциклопедії» (1964 – 1967 рр.) через низку статей: «Дж. Дьюи» [1, с. 820], «Прагматическая педагогика» [15, с. 476], «Дальтон – план» [10, с. 643], «Метод проэктв» [13, с. 805], «Комплексная система обучения» [12, с. 465-468] – подавалися визначення, які відповідали тогочасній освітній парадигмі. З позиції сьогодення ця інформація в більшості своїй упереджена, в ній підкреслюється реакційність педагогічних поглядів Дж. Дьюї. Як і в цілому, вся зарубіжна педагогіка розглядалася через призму критики, не прийнятності в радянській навчально-виховній системі. Натомість у сучасній «Енциклопедії освіти» (2008), дослідженнях вітчизняних вчених педагогічні ідеї Дж. Дьюї розкриваються як прогресивне явище у світовій педагогічній науці, які мали і мають безпосередній вплив на становлення системи освіти в Україні. [11, с. 245-246]. Ця теза досить чітко підтверджується у

дослідженнях відомих українських вчених з історії педагогіки. Так у праці «Нариси історії українського шкільництва (1905 – 1933)» (1996) за редакцією О.В. Сухомлинської наголошується, що на розвиток української педагогіки 20-х років ХХ ст. суттєво вплинула реформаторська педагогіка, зокрема, ідеї Дж. Дьюї [14, с. 177-180].

Формулювання мети статті. Розглядаючи цей важливий період розвитку вітчизняної освітньої системи, ми звернулися до спадщини цього відомого американського вченого з метою об'єктивного розгляду становлення системи соціального виховання під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, а конкретно – впливу зарубіжної педагогіки на освітні процеси в країні. Адже це і є мета нашої публікації – довести, що соціальне виховання, як феномен вітчизняної освітньої системи 20-х років ХХ ст. формувався під впливом різних обставин, умов, причин, чинників, одним із яких був розвиток реформаторської педагогіки в країнах Західної Європи та США.

Виклад основного матеріалу. У своєму науковому пошуці ми виходимо з того, що зміна парадигми «школа навчання» на «трудову школу» відбувалася в Україні в 20-х роках ХХ ст. під значним впливом зарубіжної реформаторської педагогіки і зокрема філософсько-педагогічної концепції Дж. Дьюї.

Дж. Дьюї розробив нову філософію виховання, яка ґрунтувалася на ідеях прагматизму, педоцентризму, демократизації освіти та соціалізації особистості, інтеграції змісту освіти, розвитку творчого мислення учнів, обґрунтування необхідності створення умов для самореалізації учня і вчителя, гуманізації взаємин між педагогами та вихованцями.

Педагоги України 20-х років ХХ ст. у пошуках власної парадигми виховання спиралися на ідеї реформаторської педагогіки, і зокрема її

відомого (провідного) представника – Дж. Дьюї. Адже, прагматична педагогіка мала суттєвий вплив на розвиток та становлення педагогічної думки та освіти в Україні досліджуваного періоду.

Слід зазначити, що формування Джона Дьюї як педагога відбувалося в період розгортання в світовому освітньому процесі широкого реформаторського руху, викликаного науково-технічною революцією, демократичними процесами у житті суспільства (у суспільному житті), розвитком науки, зокрема вікової психології. На формування його педагогічних ідей та поглядів значний вплив мали праці Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Й. Герберта, Ф. Фребеля, Ф. Паркера.

Питанням освіти, виховання, соціалізації дитини Дж. Дьюї присвятив низку праць: «Моє педагогічне кредо» (1897), «Школа і суспільство» (1899), «Дитина і програма навчання» (1902), «Школа і дитина» (1906), «Як ми мислимо» (1910), «Школа майбутнього» (1915), «Демократія і освіта» (1916), «Вступ до філософії виховання» (1910). Чільне місце в його працях посідають питання психології: «Психологія» (1886), «Психологія і суспільна практика» (1901), належну увагу він надавав проблемам етики, присвятивши такі праці, як «Вивчення етики» (1894), «Етика» (1908) [1, 4, 5, 6, 7, 8, 11].

Аналіз його праць свідчить про розгляд проблеми освіти: крізь призму нових суспільних викликів і підходів до визначення місця школи у державотворенні країни, як динамічну систему, яка сприяє суспільному прогресу, розвитку культури, соціалізації особистості про що свідчать такі праці, як «Свобода і культура» (1940), «Освіта сьогодні» (1940), «Школа майбутнього» (1940), «Проблеми людини» (1946) [9] .

Слід зазначити, що він особисто пропонував свої ідеї через викладання лекцій у різних країнах світу: США, Японії, Китаї,

Туреччині, Мексиці. Був активним дописувачем на сторінках преси, очолював з 1919 року «Асоціацію прогресивного виховання» [11, с. 245-246]. Опрацювання наукової спадщини Дж. Дьюї дозволило виокремити основні складові його концепції, його філософію освіти, а власне, філософські основи педагогічної концепції: сила яка спонукає людину до пізнання світу є її потреби, а вихідною точкою в цьому процесі – діяльність самої людини; критерієм істинності висуненої (обґрунтованої) ідеї є результати практичного використання (втілення), перевірені експериментальною роботою (дослідженням); істина, пізнання, знання і наука сприяють подоланню труднощів і проблем у людському житті; знання завжди має практичний характер; розум, розумові здібності – результат практичного досвіду та активної особистісної діяльності; інтелект, розумові здібності є основним інструментом розв'язання виникаючих життєвих проблем, у тому числі наукових та пізнавальних; мораль – певна послідовність поведінкових ситуацій на які впливають реальні дії кожного індивіда; демократія – моральний і етичний спосіб життя, спільної життєдіяльності з урахуванням того, що в цьому складному процесі кожна особистість (людина) прагне до самореалізації на засадах самоцінності та внутрішньої гідності.

Провідною у розвитку дитини Дж. Дьюї вважає спадковість, яка виступає основою загального розвитку і формування у конкретному соціумі. За його концепцією – поняття рівності у демократичному суспільстві торкається тільки надання рівних можливостей кожній дитині розвиватися, а тому рівність у вихованні просто неможлива, так як діти є різними з перших днів їхнього народження. Виходячи з цього, вчений вибудовував свою теорію виховання, визначивши, що розвиток особистості – це результат взаємодії спадковості (біологічного), соціального (середовище і виховання – соціалізація) і

безпосередньої діяльності дитини. Розвиток він уважав за безперервний, неоднорідний, різноплановий процес її зростання (дорослішання). У своїх працях Дж. Дьюї доводив, що лише суспільство повністю надає позитивних форм розвитку дитини. При цьому виховання розглядає, як процес становлення людини, розвиток її індивідуальних якостей, формування особистості, виховання громадянина суспільства [6, с. 322].

Таким чином через визначення виховних завдань, створення відповідних виховних інститутів, суспільство забезпечує соціалізацію. Не обійшов увагою Дж. Дьюї і проблему визначення головної мети виховання – формування у дитини здатності до саморегуляції в соціумі, який постійно змінюється. І для вирішення таких важливих завдань учений звертається до проблеми місця і завдань школи у соціалізації дітей, визнаючи школу суспільством в мініатюрі та соціальним центром життєдіяльності дітей. І її робота має базуватися на принципах демократії, самодіяльності, зв'язку з життям, а провідна функція полягати в управлінні процесом соціального становлення, формування особистості. Ці завдання можливо вирішити, коли з одного боку, враховувати соціальні вимоги суспільства (норм, традицій перспективи соціального зростання), а з іншого – індивідуальні особливості дитини (задатки схильності, інтереси, емоційно-вольові риси тощо) які також є змінними (динамічними). За Дж. Дьюї, школа повинна забезпечити збереження і розвиток суспільних традицій; провести необхідну роботу для того, щоб діти їх розуміли та засвоїли; не допускати, по можливості, ситуацій, які матимуть негативний вплив на свідомість дітей і будуть інструментом класового вирівнювання, усунення соціальних конфліктів. За ним – реалізація суспільної мети виховання полягає у «примусі» з боку суспільства, який спрямовується на розвиток волі,

характеру, здібностей з урахуванням задатків з якими дитина народжується і суспільними вимогами. Таким чином, своїм ученням Дж. Дьюї відстоював думку про те, що природний розвиток сил дитини і підпорядкування цьому процесу виховних заходів і методів не суперечить потребі (необхідності, важливості) послідовного цілеспрямованого педагогічного супроводу, керування ним відповідно суспільній меті виховання [6, с. 211].

Важливим засобом і основою виховання Дж. Дьюї вважає працю дітей, тому школа має бути школою-общиною і в основу організації нової американської школи необхідно покласти працю. Він визнає працю основою організації всього навчально-виховного процесу.

У цілому, роботу таких шкіл радить будувати на основі самодіяльності та самоврядування: активної участі всіх учнів у вирішенні питань внутрішкільного життя, організації праці (виконанні в шкільних майстернях замовлень населення, робіт на задоволення власних потреб школи тощо); випуску шкільної газети, де висвітлювалися б новини шкільного життя; організації шкільних клубів та об'єднань; організації зв'язків з оточуючим середовищем тощо.

Велику увагу в своїх працях учений приділяв і таким компонентам соціалізації та виховання особистості, як ідеям демократії, демократичному вихованню, справедливій соціальній селекції, демократичному праву кожної дитини. При цьому його вчення базувалося на принципі природовідповідності й сприяло, в цілому, суспільному прогресу.

Також слід зазначити, що розглядаючи у своїй педагогічній концепції проблеми виховання дитини, основи її соціалізації, Дж. Дьюї не випускав із предмету розгляду і дидактику школи, що є одним із окремих напрямів дослідження і в даній публікації нами не

розглядається виходячи із нашого предметного поля наукового пошуку. Тільки зазначимо, що дидактичні ідеї вченого, питання соціалізації та організації виховного процесу мали своє втілення в процесі як практичної діяльності самого Дж. Дьюї (наукове керівництво досвідно-експериментальною школою при Чиказькому університеті у 1895 – 1904 рр.), так і його послідовників: розробка вчителькою Е. Таркхерст дальтон-плану та методу проектів інспектором шкіл У. Кілпатриком. За довідковою літературою ці ідеї, підходи, розробки Дж. Дьюї підтримував, пропонував, радив утілювати в життя [7, с. 62].

Науковці його спадщини у своєму аналізі єдині в тому, що вчений, його ідеї, погляди, підходи мали суттєвий вплив на реформування американської освіти упродовж перших 30-ти років ХХ ст. Це був період формування нової педагогічної парадигми, провідними принципами якої визнавалися право кожної дитини на індивідуальний розвиток і повну самореалізацію своїх сил і можливостей; діяльнісному підході до навчання; розвитку учнівського самоврядування (шкільного, дитячого самоврядування). Ці принципи на практиці сприяли: відмові від єдиних навчальних планів і програм та введенні предметів за вибором; широкому тестуванню учнів, що допомагало вчителям вивчати їхні навчальні можливості і визначати програми подальшого навчання; використання у початковій школі комплексного та супроводжуючого навчання; демократизації в цілому шкільного життя.

Виходячи із мети нашої публікації, ми проводили дослідження педагогічної спадщини Дж. Дьюї у контексті оцінки творчого доробку вченого українськими педагогами 20-х років ХХ ст. та виокремлення проблеми особливостей впровадження його педагогічних ідей в освітню практику України в цей історичний період, який

характеризувався суттєвими змінами педагогічної парадигми – соціальним вихованням, на зміну школи навчання прийшла трудова школа, розвивалася теорія і практика вільного виховання. Українські педагоги Я. Чепіга, С. Русова, О. Музиченко та ін. відстоювали ідею суттєвого реформування системи освіти в цілому і навчання зокрема. Наголошували, що всі зусилля необхідно спрямувати на розвиток пізнавальної діяльності учнів, активне використання дослідницьких методів, спрямовувати роботу учнів на самоаналіз, а не переважання контролю з боку вчителів, установлення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, соціально-економічні, політичні, соціокультурні зміни розвитку України в 1917 – 1920 роках викликали велику соціально-педагогічну творчість, інтенсивні наукові пошуки інноваційних підходів до організації освітнього процесу, широке вивчення та використання вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду.

Педагогічні ідеї Дж. Дьюї мали своє вираження в інноваційних підходах до організації навчально-виховного процесу в освітньо-виховних закладах України 20-х років ХХ ст., побудові педагогічного процесу на основі педоцентричного підходу з урахуванням принципу природовідповідності та основ дитинознавства і визнанні залежності змісту навчання від потреб суспільства і дитини, опори на працю як основу життя людини, побудову навчально-виховного процесу на засадах етнізації та соціалізації життя дитини, інтеграції змісту освіти з опорою на краєзнавство, спрямованість навчального процесу на розвиток мислення учнів, демократизацію та гуманізацію взаємин між учителем і учнем, визнанні науково-дослідної функції як визначальної у професійній діяльності вчителя.

12. *Енциклопедія освіти* (2008). Акад.пед.наук України, головний ред. В.Г. Кремень. К., Юрінком Інтер, 1040.
13. *Комплексная система обучения* (1965). Педагогическая энциклопедия. Гл.ред. И.А. Каиров и Ф.Н. Петров Т. 2. М., Советская энциклопедия, 465 – 468.
14. *Метод проектов* (1965). Педагогическая энциклопедия. Гл.ред. И.А. Каиров и Ф.Н. Петров Т. 3. М., Советская энциклопедия, 805.
15. *Нариси історії українського шкільництва. 1905 – 1933* (1996). Навч. посібник. О.В. Сухомлинська та ін. За ред. О.В. Сухомлинської. К., Заповіт, 306
16. *Прагматическая педагогика* (1965). Педагогическая энциклопедия. Гл.ред. И.А. Каиров и Ф.Н. Петров Т. 3. М., Советская энциклопедия, 476

References:

1. Dzh. Diuy (1965). *Pedahohycheskaia entsyklopedyia*. Hl.red. Y.A. Kayrov y F.N. Petrov T. 1. М., Sovetskaia entsyklopedyia, 820.
2. Diui Dzhon (2006). *Shkola i suspilstvo*, Dzhon Diui, Kovalenko Ye. I. *Istoriia zarubizhnoi pedahohiky: khrestomatiia*, Ye. I. Kovalenko. К., Tsentr navch. lit., 449–463.
3. Diuy D. (1922). *Shkoly budushcheho*, Dzhon Diuy, Evelynna Diuy., Berlyn, 104.
4. Diui, Dzhon (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*, V. I. Shynkaruk (holova redkolehii) ta in.; L. V. Ozadovska, N. P. Polishchuk (naukovi redaktory); I. O. Pokarzhevskia (khudozhnie oformlennia). Kyiv, Abrys, 742.
5. Diuy D. (1922). *Vvedenye v fylosofyiu vospytanyia*, D. Diuy. М., 63.
6. Diui Dzh. (1922). *Shkola maibutnoho*, Dzh. Diui. М., Kyiv, Abrys, 642

7. Diuy Dzh. (1921). *Vvedenye v fylosofyiu vospytanyia*, Dzh.Diuy, per. s anhl. M., Typ. Komynterna; B-ka "Rabotnyka prosveshchenyia", Выр. 3., 62.
8. Diui Dzh. (1921). *Demokratiia i osvita*. Lviv, Litopys, 294
9. Diui Dzh. (1998). *Moie pedahohichne kredo*, Per. V.O. Kovalenko, Shliakh osvity, № 1, 50-55.
10. Zhyttia, diialnist, pohliady, spadshchyna Dzh. Diui [Elektr. resurs]. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%BD_%D0%94%D1%8C%D1%8E%D1%97#Biohrafiiia (2019, cherven).
11. Dalton – plan. (1965). *Pedahohycheskaia entsyklopedyia*. Hl.red. Y.A. Kayrov y F.N. Petrov T. 1. M., Sovetskaia entsyklopedyia, 643
12. *Entsyklopediia osvity* (2008). Akad.ped.nauk Ukrainy, holovnyi red. V.H. Kremen. K., Yurinkom Inter, 1040.
13. *Kompleksnaia systema obuchenyia* (1965). Pedahohycheskaia entsyklopedyia. Hl.red. Y.A. Kayrov y F.N. Petrov T. 2. M., Sovetskaia entsyklopedyia, 465 – 468.
14. *Metod proektov* (1965). Pedahohycheskaia entsyklopedyia. Hl.red. Y.A. Kayrov y F.N. Petrov T. 3. M., Sovetskaia entsyklopedyia, 805.
15. *Narysy istorii ukrainskoho shkilnytstva. 1905 – 1933* (1996). Navch. posibnyk. O.V. Sukhomlynska ta in. Za red. O.V. Sukhomlynskoï. K., Zapovit, 306
16. *Prahmatycheskaia pedahohyka* (1965). Pedahohycheskaia entsyklopedyia. Hl.red. Y.A. Kayrov y F.N. Petrov T. 3. M., Sovetskaia entsyklopedyia, 476

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.6

UDC: 348.147

THE CONCEPT OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE DOCTORS

Yu. Orel-Khaliq, PhD of Pedagogical Sciences

Zaporozhzhia State Medical University, Ukraine, Zaporozhzhia

The article outlines the conceptual approaches in the training of future specialists of medical branch. The article deals with the urgent demand of the society for specialists, who aren't just well-educated in the medical sphere, but also have got the high level of cultural training. It was determined that the formation of cultural professional communication dominates in the process of training of future medical workers. In order to understand the meaning of the term "cultural professional dialog", the scientific works of well-known Ukrainian and foreign pedagogics were investigated. "Cultural professional dialog" is the part of general human culture. The items of pedagogical process of training of medical specialist are: humanization of professional education; personally-oriented forms and means of training and education; active approach to training; axiological approach to the content of the educational process; communicative approach to learning; promotion of human desire acme; creative adoption of cultural dialogue to specific conditions and requirements.

"Medical worker's cultural professional communication" is a complex of social, psychological and pedagogical phenomenon that should be considered as an integrated unity of some structural components of personality.

The development of specialized medical knowledge in harmony with professionally important personal qualities (moral, spiritual, ethical,

communicative) gives the possibility to achieve the best results in professional training of medical staff.

It is also emphasized in the article that all educational subjects should be aimed at the development of cultural professional communication of medical students. The effective formation of cultural professional communication of medical student will make it possible to solve the contradictions between social, educational and professional training of specialists.

Key words: culture of professional communication, medical students, culture of dialogue, communicative culture, professional training

Introduction. Today a medical specialist should not only have a large amount of special knowledge, but also must have additional skills, in particular, the ability to communicate with patients, which requires a high level of communicative culture.

The problem of the culture of professional communication is at the intersection of such sciences as social psychology, sociology, pedagogy, rhetoric and social anthropology. At the same time, it appeared to be the least developed science compared to a number of other ones.

To solve this problem, it is necessary to consider such concepts as "professional culture", "culture of professional communication" and "culture of professional communication of a specialist in one or another sphere", in our case, a specialist in the medical industry. Since the underlying categories such as "profession", "culture", "communication" have been extensively studied before, we will consider the concept of "professional culture" and "culture of professional communication".

The aim of the article is to analyze the concept and approaches to the formation of "culture of professional dialogue" during the education at Universities.

In order to understand the concept of "professional culture" it is necessary to implement the logical synthesis of a significant category "culture" and the notion of a profession as a deliberate, concrete subject of labor activity. The bases of the analysis of professional culture is the awareness of culture as a powerful socio-spiritual factor in the development of society and human, understanding of its impact on all spheres of human activity. It is rather important to value the "professional culture" to "general culture" in is a decisive factor in the personal dimension of culture in a professional way. The more developed is the professional culture in a given area, the higher is the efficiency of the functioning of this sphere.

It is known that human activity reveals not only the level of the developed skills and abilities, but also the degree of the expansion of creative abilities, the readiness to implement fully professional culture. Therefore, in the professional culture of a specialist is reflected not only communication and interaction between individuals, society and profession, but also his entire individual culture, is reflected.

Thus, we believe that professional culture is a certain set of ideological and special knowledge, qualities, abilities, skills and feelings, values of the person who find their manifestation in its activities and ensure its higher efficiency.

Consequently, the professional culture of a specialist in the medical industry is a certain set of ideological and special (medical) knowledge, qualities, skills and feelings, values, and norms that are required in various types of activities. All that allows to perform effectively different professional tasks. In other words, the general and professional culture of the specialist complements each other and enhances its professionalism.

Finally, considering the concept of "culture of professional communication medical specialists," we came to the conclusion that it is a

direct realization of both general and specialist professional culture in the process of interaction with other individuals or groups in order to optimize the performance of functional responsibilities (treatment, rehabilitation and prevention) and qualitative implementation of business and personal contacts. Let's consider the culture of professional communication of a medical specialist as a phenomenon associated with the culture of conversation.

The main feature of a medical specialist is the interaction with people. The ability to communicate, to get in contact with patients and their relatives, to achieve mutual understanding in the process of performing professional functions is the most important condition for the high efficiency of the work of “man-man” type.

That is why the culture of professional communication of a specialist in the medical industry will be studied in the context of the culture of professional dialogue. Poor formation of a professional dialogue culture serves as the main barrier to professional growth.

The culture of professional dialogue is the level of mastering the skills and abilities of dialogue interaction in the motivational, cognitive, emotional and communicative spheres [1, p.107].

The analysis of scientific literature led to the conclusion that the culture of professional dialogue consists of such components as public culture, culture of social group, professional culture and culture of the individual.

Realizing the relevance of this problem, the researchers (S. Amelina, L. Baranovska, G. Beregova, O. Gogol, L. Golovat, N. Kostritsa, L. Luchkina, V. Momot, T. Okunevich, E. Polatai, L. Romanova, T. Rukas, N. Totskaya, O. Shtepa, S. Shumovetska, etc.) offer a variety of pedagogical technologies for the effective formation of cultural

professional communication of medical students in higher educational institutions of Ukraine.

The formation of a culture of dialogue should be built on the basis of the following conceptual terms and approaches:

- - humanization of professional education;
- - personal orientation of forms and means of training and education;
- - activity approach to the training of specialists;
- - axiological approach to the content of the educational process;
- - a communicative approach to learning;
- - promotion of the acmeistic aspirations of man;
- - creative adaptation of the process of forming a culture of dialogue to specific conditions and situations [1, p.169].

As a result of the implementation of all the above-mentioned provisions and approaches in the educational process, there will be new conditions for intellectual and self-development of the individual who wants to become a competent and successful specialist.

The formation of cultural professional communication is an integral, inseparable process that requires total change of higher education, namely, the transition from authoritarian to humanistic approach to training of future professionals.

All the defined positions and approaches are interconnected; therefore, we will try to briefly consider each of them.

Humanization of professional education

The humanization of higher education should be understood as a multilevel socio-cultural process that fills education with contemporary humanistic content, forms the foundations of a humanistic outlook expressed in concrete, close-to-people spiritual and moral samples, which

are fixed in social norms and values, and thus transfer the ideas of humanism into public.

The humanization of higher medical education implies the orientation of future physicians to focus on universal humanistic values and problems in the individual health care system. [5, p. 16].

Despite the exceptional importance of what students study at medical universities, the content of education is only a part of multifunctional and complex structure of the system of professional medical education, which affects the quality of training of specialists and in future on the efficiency of their professional activity.

The idea of humanization of professional training of medical students it should be understood that the innovative direction in the functioning and development of medical universities should be directed at the preparation of a new generation of doctors who can take into account not only medical and biological but also social and spiritual peculiarities of human health; prepare such doctors who are able to include positive and weaken the negative impact of biological, social and spiritual factors in order to successfully develop and reproduce human culture.

In order for graduates of medical universities to adapt successfully in their professional environment as soon as possible, medical education should be as close as possible to the health care system existing in the country, its processes of reformation and development trends.

Supporting A. Suschenko opinion that "... the establishment of humanism for man and in man is carried out only through culture" [5, p. 12], we consider that the formation of culture of professional dialogue is one of the factors of the overall process of humanization of higher medical education.

Personal orientation of forms and means of training and education

In the process of humanization of education, special significance is acquired by personally oriented learning and education. In this case the process of education is oriented on the individuality of each student, his uniqueness, his own experience, motivation and readiness to master the new knowledge and.

In this connection educational process, according to I. Bekh, must be based not on the mechanism of external reinforcement, but on the reflexive and volitional mechanisms of empathy and emotional and creative attitude of a person towards social norms and values. Such technologies are qualified by the author as "educational technologies of personal orientation" [2, p. 123].

The problem of personally oriented learning is now one of the main in pedagogical theories. An important aspect of modern higher medical education should be based on psychological and pedagogical conditions that contribute to the personal formation of the future doctor, because it is not the assimilation of knowledge, methods of activity, but the formation of a stable system of values, active life position and cognitive activity. Teachers task is to develop the personality of each student, which occurs only when the right choice of forms and means of study are done. Introducing dialogical methods into the educational process, we promote the development of equal rights and partnership between teachers and students. The center of the educational process is a student who, together with the teacher, can actively influence the organization of learning, having the right to choose the educational material and the means of its learning. The student must demonstrate his own maturity, sufficient to assume responsibility for his training as a future specialist.

Activity approach to the training of specialists

We believe that the activity approach involves taking into account the cognitive, emotional and volitional skills of each student. This doctrine should be at the heart of modern higher education.

The structure of the activity approach contains the following functional blocks: motives, goals, program of activity, information activities, and decision-making [4, p. 331].

For medical students these can be situational classes, role plays, round tables. (For example, the presentation of home or car kits, the classification of drugs in the form of release, the choice of the drug with a certain active substance. For physicians and postgraduates we can propose more difficult tasks: for example, the choice of possible variants of anesthesia for a specific operation, the choice of necessary surgical instruments, etc.)

Thus, the activity approach involves the process of forming a culture of professional dialogue, during which: the students' motives and interests are formed. Due to this approach the culture of dialogue is improved; exchange of information is realized; joint decision-making is done; all that is the result of reasoned discussion of different points of view.

Axiological approach to the content of the educational process

Axiology is the philosophical theory of values, persistent generalized picture of the desired benefits, facilities, significant for the person; this is the object of his desires, aspirations and interests. Spiritual and moral components of medical activity are the bases of professionalism of a modern physician. The low level of this culture inevitably leads to a deformation of professional consciousness and the activity of a doctor. In this case, not only the clinical thinking of the doctor is affected, but also his attitude towards the patient.

The peculiarity of medical professionalism is that its improvement is stimulated by moral motives (compassion, altruism, concern for people, the desire to save and preserve life, etc.).

Thus, the axiological approach in the professional training of doctors is aimed at the transition from the narrow professional training of specialists, to the intellectual and spiritual development of the individual, the development of his meaningful qualities. Modern doctor must possess the following components: responsibility, communicative skills, sense of duty, honesty, love for his patients which are of particular importance for his professional development.

Communicative approach to learning

Language skills are primarily very important for the profession of a doctor. The ability to present your thoughts correctly is one of the first requirements of modern specialist, especially if he seeks to be a high level specialist. At the same time, the role of interpersonal communication grows.

In our opinion, the culture of communication guarantees the development of the professional qualities of future doctors, contributes to self-expression of the person in the scientific-educational and official-business spheres. "Communication" and "dialogue" are considered to be one of the basic in the professional training of a doctor.

To characterize a conversation between physician and patient, it is important to distinguish the following steps:

- - establishing contact (providing adequate medical information that is understandable to the patient);
- - emotional aspect (any doctor must be an active listener, must have emotional and positive attitude towards the patient);
- - the final stage of the conversation (making a conclusion);

- formal characteristics of the conversation include: acquaintance, documentary part, finding out the symptoms of the disease, complaints, clarifying comorbidities; discussion of the patient's life style; speaking about the treatment plan and the prospects) [3, p. 215].

Therefore, doctor's conversation must be focused on professionalism, attitude towards patients, colleagues, intelligence, emotionality, style of speaking and all humanistic values, such as goodness, respect and tolerance to others, self-respect. Professional tasks are not solved and goals are not achieved without conversation, as well as, interpersonal contacts and relationships are not succeed without it.

Creative adaptation of the process of forming a culture of dialogue to specific conditions and situations

The most important thing today is the ability of teacher to be the organizer of the cognitive activity of the student, the leader of his social and spiritual development.

This includes the teaching of fundamental sciences, the organization of research work of students, and their participation in various activities at the University, in social, cultural and political processes, in the atmosphere of humanistic work and communication.

One of the main directions of the reforming of higher education is the growth of the leading role of scientific and pedagogical staff in solving the problems of training specialists.

Tutors have to use various forms and methods of forming a professional communicative culture themselves, but even the best means will not be effective if they are formally approached and automatically used only in the established scheme for many years. Only our own creativity and unconventional thinking are able to stir up student's activity.

Conclusion: Consequently, the formation of professional communicative culture of future doctors is a holistic pedagogical process aimed at raising the professional communicative and professional competence of future medical workers.

The process is aimed at training of students for the formation of culture of professional conversation, creation of the appropriate conditions, scientific and methodological support for the process of forming a culture of professional dialogue. One of the leading conditions for the formation of a culture of professional dialogue is the creative development of subject-subject interaction, cooperation and co-creation between teachers and students

Література:

1. Амеліна С. М. (2007). *Теоретико-методичні основи формування культури діалогу у студентів аграрних вищих навчальних закладів*. Дніпропетровськ, ДДАУ, 399.
2. Бех І. Д. (1998) *Особистісно орієнтоване виховання*: [науково-методичний посібник]. Київ, ІЗМН, 204.
3. Зінзюк Л. А.(2008) *Професійна компетентність як системоутворюючий фактор професійної підготовки фахівця з медицини*. Київ, АПН України, 213—220.
4. Лекторский В. А. (2005) *Деятельностный подход: кризис или возрождение?* Москва. Прогресс-Традиция, 327–344.
5. Сущенко А. В. (2003) *Гуманізація педагогічної діяльності вчителя*. Науково-методичний посібник. – Запоріжжя, Прем'єр, 222.

References:

1. Amelina, S.M. (2007). *Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia kultury dialohu u studentiv ahrarnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. [Theoretical and methodological foundations of forming a culture of

dialogue among students of agrarian higher educational institutions]. Dnipropetrovsk, DDAU, 399. [in Ukrainian].

2. Bekh I. D. (1998). *Osobystisno oriientovane vykhovannia*: [naukovo-metodychnyi posibnyk]. [Personally oriented education: [scientific and methodical manual]. Kyiv, IZMN, 204. [in Ukrainian].

3. Zinziuk L. A. (2008). *Profesiina kompetentnist yak systemo utvoriuiuchy faktor profesiinoi pidhotovky fakhivtsia z medytsyny*. [Professional competence as a basic factor of professional training of a specialist in medicine] Kyiv, APN Ukrainy, 213—220. [in Ukrainian].

4. Lektorskij V. A. (2005). *Dejatel'nostnyj podhod: krizis ili vozrozhdenie?* [Activity Approach: Crisis or Revival?]. Moscow, Progress-Tradicija, 327–344.[in Russian]

5. Sushchenko A. V. (2003) *Humanizatsiia pedahohichnoi diialnosti vchytelia*. Naukovo-metodychnyi posibnyk. [Humanization of Teacher's Teaching Activity. Scientific and methodical manual]. Zaporizhzhia, Prem'ier, 222. [in Ukrainian].

IV. PHILOLOGICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2520-7474.3(35)2019.7

UDC 81'25

PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL TERMINOLOGY TRANSLATION BY STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

V. Kulko

O. Horbanova

D. Biryukova, PhD in Philological Sciences

University of Customs and Finance, Ukraine, Dnipro

The analysis of the problem of environmental terminology translation by students in the process of studying foreign language in higher educational institutions is given. On the basis of scientific research by prominent scientists, the essence of the concepts of "term" and "ecological term" is analyzed. The main attention is devoted to the study of the causes arising during the translation of the environmental sphere terms. Some aspects of simplifying the process of terms translation are considered. Further research in this area is possible in order to find sources of English and Ukrainian environmental terminology origin.

Key words: term, ecological term, terminology system, ecology, term definition, environmental protection, simple term, derivative term.

*Кулько В. А., Горбаньова О. О., кандидат філологічних наук
Бірюкова Д. В. Проблеми перекладу екологічної термінології
студентами в процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ / Університет
митної справи та фінансів, Україна, Дніпро*

*В даній статті надано аналіз проблеми перекладу екологічної
термінології студентами в процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ.*

На основі наукових досліджень видатних вчених проаналізовано сутність понять «термін» та «екологічний термін». Основну увагу приділено дослідженню причин, які виникають у студентів під час перекладу термінів екологічної сфери. Розглянуто деякі аспекти щодо спрощення процесу перекладу термінів. Подальші дослідження в цій області можливі з метою пошуку джерел походження англійської та української екологічної термінології.

Ключові слова: термін, екологічний термін, термінологічна система, екологія, дефініції терміна, охорона навколишнього середовища, простий термін, похідний термін.

Introduction. At the present stage of human development, the changes taking place in the social, economical and political system of our country are the reason for new terms and concepts in the native language. New professions appear, their terminology is formed, and the new vocabulary is enriched. Language is not only a tool for obtaining knowledge, it is directly connected with production, with its branches and processes, and it is a means of professional communication. Good knowledge of the language of this profession increases the efficiency of labor, contributes to the better solution of complex problems. The future specialist should own a large vocabulary of a certain field of activity. Therefore, the main feature of professional speech is the presence of terminology inherent in this profession.

Our century is characterized by a sharp deterioration in the ecological situation, which causes the need for serious scientific research in this direction. The main stream of scientific information is formed in Western countries and is presented in English. In this regard, an important issue for future specialists in the environmental field is to increase the level of proficiency in English.

The result of civilization development, the means of fixing the facts of its history and one of the means of its formation is the language and, first of all, special terminology – a collection of lexical units (terms) of special branches of knowledge, which forms a special layer of vocabulary, is most easily subject to conscious regulation and ordering. It is in the special terminology that most clearly manifests the connection of the development of language with the history of material and spiritual culture of the people.

The relevance of the chosen theme is conditioned by the increased attention in recent years to environmental concerns and the need to translate various publications on this theme.

Analysis of recent research and publications. Various aspects of the study of "term" concept and the peculiarities of a terminology system formation in the environmental field are devoted to the work of many scholars. The methodology for the study of terms in general as language subsystems was in the center of interest of such researchers as Y. Kiyko, V. Levitsky, A. Martinyuk, O. Oguy, the term as an element of the modern terminology system was studied by M. Medvid, O. Dembrovsky, R. Dudok, special term systems that are indirectly related to environmental texts and related issues were studied by S. Dorda, V. Belosvet, terminological processes of ecological terminology in English were studied by T. Alesenko, O. Ivashchina, N. Kantişev. The basic concepts and basic aspects of the formation of ecological terms in the Ukrainian language (S. Ovseychik), innovative processes in the vocabulary of the ecological sphere in modern English (E. Balut and Yu. Zatsny), some aspects of ecological discourse on the basis of English language (S. Baranova , N. Krasilnikova, S. Semenova, L. Sologub), sources of ecological terminology in the English and Ukrainian languages

origin (G. Bevzo), the features of the terms translation of ecological discourse (S. Terekhova, N. Zhabo, N. Chen) were investigated.

Formulation of the purpose and tasks of the article. The purpose of this study is to identify the main problems of environmental terminology translation by students in the process of studying foreign language.

Presentation of the main material of the article. Terminology is available in every language and is used as a means of inter-branch or intra-industry communication. Ecology as a science and a sphere of environment service is no exception. To understand the concept of an "ecological term" we examined the definition of the term in the scientific literature.

So R. Pronina defines the term as a word or phrase that has a special, strictly defined meaning in a particular field of science and technology. In her work, the author views the term as a word with a certain technical meaning, which varies depending on the use of different areas of knowledge in the texts [1, c. 8]

According to V. Smekayev, the term is an emotionally neutral word or phrase that is used to accurately define the concept or purpose of objects. The term is always exact, stylistically neutral and implies a strictly defined meaning, which is revealed by logical definition [2, c. 8].

O. Supersanskaya defines the term as a word characterized not only by stylistic correlation, but also by certain closeness in the vocabulary system to the definition of concepts of certain outlined field of knowledge [3, c. 155].

Thus, analyzing the above definitions of scientists, under the ecological term we mean a word or a phrase denoting objects and concepts specific to environmental science. Following the definition of the term by G. Sergeeva, ecoterms can be defined as linguistic units of a special sphere of use, which are the verbal name of a scientific

(ecological) concept, have fixed terminological meaning, which is the basis of the corresponding concept, and are realized within a certain terminological field (ecoterms) [4, c. 4].

The urgency of the problem of environmental terminology translating is associated with the development of science in the field of environmental protection. An important role is played by the international exchange of information. The constant growth of research in the field of ecology, the emergence of new terms and the development of meanings in already existing terms, leads to the need of studying this type of vocabulary and how to transmit it to Ukrainian language.

Based on this, the students have difficulties with the translation of environmental terminology while working with the texts of this specialization. The reason for this is that the terms of the English language, as in other languages, have their own structure. There are simple, complex and derived units.

Simple terms are: *resort, rain, smog, slide and others*.

Most derived environmental terms are formed by affixing and prefixing. Suffixes like: -ate, -ness, -ic, -ify, -ive, -ed, -ing, -ance, -ment, -ation, -age, -ty, -ism, -ant, -or, -er -al form affixing terms (*evaluation, experiment, fertility, garbage*).

Complex terms consist of several components and are written in one word or hyphenated. Examples of such terms are: *Eco-City, earthmoving, ecospecies, ecosphere, eco-toxicology, heavy-cropped, nature-orientated*. As for the two-word terms, they can be formed in different ways. It can be: adjective + noun, for example: *ecological efficiency*; noun + noun – *air pollution, water pollution*; noun + preposition + noun – *balance of nature* and many other ways.

There are also terms consisting of three and four tokens: *air quality criteria, environmental termination of earthquake cliff*.

In addition, there are terms-abbreviations, for example: BOD – *biochemical oxygen demand*, IPM – *integrated pest management*, GHG – *greenhouse gas*.

Another important reason is that the word in English when translating has several meanings in Ukrainian language, for example: *conservation* is *збереження, охорона природи, консервування, консервація*.

Often when translating texts there are terms that denote different types of animals, birds, insects, for example: *Alauda arvensis* – жайворонок, *Alaudula leucorhaea* – сірий жайворонок, *Myophonus temminski* – синя птиця, *Otus vulgaris* – вухата сова, *Phasianus mongolicus*, *Phasianus shawii* – фазани. Accordingly, Latin language acts as an intermediary during the translation of such terms.

When translating some English terms, there is a problem of the lack of specialized terminological dictionaries, but in order to understand the text, you need to know the exact meaning of the word.

To learn how to make a correct translation of terms in the field of ecology, linguists identify the following methods of translation:

1. «When terms coincide in different languages, such matches are translated from one language to another by way of substitution.
2. The terms can be classified in different languages in different ways, so in this case the analogy method is used in the translation.
3. Terms that are internationalized words are translated using a tracing method.
4. In the case when a term has not been established in a foreign language to designate a new concept, the method of description is used». [5].

Nowadays, to help the students, there are a lot of tools to simplify the process of translating terms: specialized terminological dictionaries,

electronic libraries, automatic translation programs and, of course, the Internet. Thanks to the fast access to the Internet, where it is possible to find, translate and do the necessary checks, there is more opportunity to improve the quality of translations.

Conclusions and perspectives of further exploration in this direction. In conclusion, it should be noted that environmental issues is one of the most important topics of translation activities. Therefore, the future specialist should not only be fluent in a foreign language, but also be familiar with the terminology, be able to competently express their thoughts in the target language. Many generations of scientists will be involved in the translation of environmental terms, as the development of environmental science has just begun in relation to many other areas, and it is possible that new spheres of human activity will be formed, where ecology will occupy one of the leading places.

Our further work is to study the sources of English and Ukrainian environmental terminology origin.

Література:

1. Пронина Р.Ф. (1973). *Пособие по переводу английской научно-технической литературы*. М., Высшая школа, 197.
2. Смекаев В.П. (2006). *Учебник технического перевода (английский язык)*. М., Н. Новгород, НГЛУ им Н.А. Добролюбова, Вектор ТиС, 316.
3. Суперанская А.В. (1989). *Общая терминология: Вопросы теории*. М., Наука, 246.
4. Сергеева Г.А. (2002). *Англомовні запозичення в українській правничій термінології: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова»*. Харків, 16.
5. Копытич И.Г. (2016). Проблема адекватности перевода английской экологической терминологии на русский язык: научная работа.

<<https://www.alba-translating.ru/ru/ru/articles/2016/kopytich-lyubanets.html>> (2019, червень, 24).

6. Карабан В.І. (2002). *Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця, Нова книга, 407.

7. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. (2010). *Термінологія та переклад: навч. посіб.* Вінниця, Нова кн., 232.

8. Павлова Е.В. Специфика передачи терминов различных типов при переводе с английского языка на русский. <<https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifika-peredachi-terminov-razlichnyh-tipov-pri-perevode-s-angliyskogo-yazyka-na-russkiy>> (2019, червень, 26).

9. Лисецкий Ф.Н., Соловьев А.Б. (2002). *Английский для природопользователей (English for nature managers): Пособие для студентов экологических и географических факультетов университетов*. Белгород, Изд-во БелГУ, 56.

References:

1. Pronina R.F. (1973). *Posobie po perevodu anglijskoj nauchno-tehnicheskoy literatury* [Manual for the translation of English scientific literature]. M., Vysshaja shkola, 197. [in Russian].

2. Smekaeв V.P. (2006). *Uchebnik tehničeskogo perevoda (anglijskij jazyk)* [Technical Translation Textbook (English)]. M., N. Novgorod, NGLU im N.A. Dobroljubova, Vektor TiS, 316. [in Russian].

3. Superanskaja A.V. (1989). *Obshhaja terminologija: Voprosy teorii*. [General terminology: theory questions]. M., Nauka, 246. [in Russian].

4. Serhieieva H.A. (2002). *Anhlomovni zapozychennia v ukrainskii pravnychii terminolohii: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.02.01 «Ukrainska mova»*. Kharkiv, 16. [in Ukrainian].

5. Kopytich I.G. (2016). Problema adekvatnosti perevoda anglijskoj jekologicheskoy terminologii na russkij jazyk: nauchnaja rabota [The

problem of the adequacy of the translation of English environmental terminology into Russian: scientific work]. Retrieved from <https://www.alba-translating.ru/ru/ru/articles/2016/kopytichlyubanets.html> [in Russian]. (2019, June, 24).

6. Karaban V.I. (2002). *Pereklad anglijs'koï naukovoï i tehnicnoï literaturi. Gramatichni trudnoshhi ta zhanrovo-stilistichni problemi* [Translation of English scientific and technical literature. Grammatical difficulties and genre and stylistic problems]. Vinnicja, Nova kniga, 407. [in Ukrainian].

7. Bilozerska L.P., Voznenko N.V., Radetska S.V. (2010). *Terminolohiia ta pereklad: navch. posib.* [Terminology and translation: teach. manual]. Vinnytsia, Nova kn., 232. [in Ukrainian].

8. Pavlova E.V. *Specifika peredachi terminov razlichnyh tipov pri perevode s anglijskogo jazyka na russkij* [The specifics of terms transfer of various types when translating from English into Russian]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifika-peredachi-terminov-razlichnyh-tipov-pri-perevode-s-angliyskogo-yazyka-na-russkiy> [in Russian]. (2019, June, 26).

9. Liseckij F.N., Solov'ev A.B. (2002). *Anglijskij dlja prirodogopol'zovatelej (English for nature managers): Posobie dlja studentov jekologicheskikh i geograficheskikh fakul'tetov universitetov* [English for nature managers (English for nature managers): Handbook for students of environmental and geographical departments of universities]. Belgorod: Izd-vo BelGU, 56. [in Russian].

CONTENTS

I. ECONOMICAL SCIENCES

NATIONAL INNOVATION SYSTEMS AS PLATFORMS FOR THE DEVELOPMENT OF HIGH-TECH COMMERCIALIZATION	5
--	----------

B. Butko

ESTIMATION OF LEVEL AND EFFICIENCY OF LABOR RESOURCES USE IN AGRICULTURE OF UKRAINE	17
--	-----------

A. Minkovskaya

MIGRATION PROCESSES «UKRAINE-POLAND»: SPECIFICATION AND CONSEQUENCES

L. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor	28
---	----

A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences

G. Labinska, Phd of Geographical Sciences

II. CONSTRUCTION AND ARCHITECTURE

THE EFFECTIVENESS OF SYSTEMIC URBANISM	39
---	-----------

I. Korniylo., PhD of Economical Sciences, Associate Professor

I. Kiskin

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

INFLUENCE OF JOHN DEWEY PEDAGOGICAL IDEAS ON THE PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE IN UKRAINE (20's OF XX CENTURY)	48
---	-----------

M. Bogomolova, PhD of Pedagogical Sciences

**THE CONCEPT OF FORMATION OF PROFESSIONAL
COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE DOCTORS**

64

Yu. Orel-Khaliq, PhD of Pedagogical Sciences

IV. PHILOLOGICAL SCIENCES

**PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL TERMINOLOGY
TRANSLATION BY STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING
FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION**

76

V. Kulko

O. Horbanova

D. Biryukova, PhD in Philological Sciences